

NAJBOLJE PRAKSE JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE U OKVIRU ReLOaD PROJEKTA

Projekat finansira
Evropska unija

ReLOaD

Regionalni program lokalne
demokratije na Zapadnom Balkanu

Oktobar 2020.

NAJBOLJE PRAKSE JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE U OKVIRU ReLOaD PROJEKTA

IZ OBLASTI:

- **TRANSPARENTNOST U DODJELI SREDSTAVA ORGANIZACIJAMA
CIVILNOG DRUŠTVA IZ BUDŽETA JLS**
- **UKLJUČIVANJE GRAĐANA I OCD U PROCES DONOŠENJA
ODLUKA NA LOKALNOM NIVOU**

Štampanje ovog materijala realizovano je u sklopu projekta Regionalni program lokalne demokratije na Zapadnom Balkanu, koji finansira Evropska unija. Mišljenja izražena u ovom materijalu su mišljenja autora i kao takva ne odražavaju službene stavove Evropske unije niti Razvojnog programa Ujedinjenih nacija. Sadržaj teksta je isključiva odgovornost Saveza opština i gradova Republike Srpske i Saveza opština i gradova Federacije Bosne i Hercegovine.

SADRŽAJ

Spisak skraćenica	6
Lista grafikona i tabela	6
Sažetak	7
Uvod	9
Osnovne informacije o programu ReLOaD	9
Osnovne informacije o radu SOGFBiH i SOGRS u okviru ReLOaD projekta	12
1. Pristup odabiru najboljih praksi jedinica lokalne samouprave.....	13
1.1 Cilj i opseg aktivnosti	14
1.2 Metodologija rada	14
2. Rezultati odabira dobrih praksi.....	16
2.1 Rezultati u oblasti Transparentno finansiranje organizacija civilnog društva iz budžeta jedinica lokalne samouprave	17
2.1.1 Primjeri dobre prakse u oblasti Transparentno finansiranje organizacija civilnog društva iz budžeta jedinica lokalne samouprave	20
Opština Centar Sarajevo	21
Opština Stari Grad Sarajevo	22
Grad Banja Luka	23
Opština Rudo	24
Opština Vogošća	25
2.2 Rezultati u oblasti Uključivanje građana i organizacija civilnog društva u procese donošenja odluka na lokalnom nivou	25
2.2.1 Primjeri najbolje prakse u oblasti Uključivanje građana i organizacija civilnog društva u procese donošenja odluka na lokalnom nivou	31
Grad Bijeljina	31
Grad Banja Luka	33
Opština Tešanj	34
Opština Centar Sarajevo	36
Grad Trebinje	37
3. Zaključci	39
4. Preporuke	42

SPISAK SKRAĆENICA

BiH	Bosna i Hercegovina
JLS	Jedinica lokalne samouprave
LOD	Projekat Jačanje lokalne demokratije
MEG	Projekat opštinskog, ekološkog i ekonomskog upravljanja
MZ	Mjesna zajednica
OCD	Organizacije civilnog društva
ReLOaD	Regionalni program lokalne demokratije na Zapadnom Balkanu
SOGRS	Savez opština i gradova Republike Srpske
SOGFBiH	Savez općina i gradova Federacije Bosne i Hercegovine
UNDP	Razvojni program Ujedinjenih nacija

LISTA GRAFIKONA I TABELA

Grafikoni 1 i 2:	Pristup u dodjeli sportskim i boračkim organizacijama
Grafikoni 3 i 4:	Procenat sredstava koji JLS dodjeljuju na osnovu javnog poziva i LOD metodologije i pristup dodjeli sredstava OCD
Grafikoni 5 i 6:	Dinamika izvještavanja i monitoring realizacije projekata
Grafikon 7:	Upravljanje zahtjevima za slobodan pristup informacijama
Grafikoni 8 i 9:	Učešće OCD u radnim tijelima skupština i gradonačelnika, odnosno načelnika
Grafikon 10:	Anketiranje građana, analiza i postupanje po nalazima (na osnovu dostavljenih informacija)
Tabela 1:	Pregled izdvajanja i način dodjele sredstava u 2019. godini
Tabela 2:	Dostupnost ključnih dokumenata na internet stranici JLS
Tabela 3:	Mediji koje JLS koriste u komunikaciji sa građanima

Izrazi korišteni u ovoj publikaciji za označavanje ženskog i muškog roda podrazumijevaju oba pola.

Sažetak

Savez opština i gradova Republike Srpske i Savez općina i gradova Federacije Bosne i Hercegovine (SOGFBİH) u saradnji sa Regionalnim programom sproveo je analizu praksi 21 partnerske jedinice lokalne samouprave (JLS) u Bosni i Hercegovini u oblastima Transparentno finansiranje organizacija civilnog društva (OCD) iz budžeta JLS i Uključivanje građana i OCD u procese donošenja odluka na lokalnom nivou. Ova publikacija sadrži pregled nalaza, zaključaka i preporuka analize, sa ciljem da sumira i predstavi postignute rezultate partnerskih JLS, ali i podstakne razmjenu iskustava i unapređivanja u onim JLS u kojima za tim postoji potreba.

Pri tumačenju rezultata treba imati u vidu da partnerske JLS nisu pristupile programu u isto vrijeme, te da su neke od njih znatno duže primjenjivale transparentno i projektno zasnovano finansiranje OCD koje promoviše LOD metodologija, a njihovo rukovodstvo i službenici duže bili angažovani na unapređivanju normativnog okvira i prakse. Neke JLS su bile uključene i u druge razvojne projekte, koji su dali doprinos napretku u posmatranim oblastima. Takođe, važno je istaći da su sve posmatrane JLS pokazale opredijeljenost i učinile značajan napredak u navedenim oblastima tokom trajanja programa, ali se ova analiza najvećim dijelom odnosila na postojeću praksu u 2019. godini (transparentno finansiranje OCD) ili zatečeno stanje u vrijeme prikupljanja podataka (uključivanje građana i OCD), te je izdvojila prakse onih JLS koje su u tom trenutku pokazale najbolje rezultate.

Transparentno finansiranje OCD iz budžeta JLS: Analiza je pokazala da većina JLS i dalje dodjeljuje do 30% budžetskih sredstava na osnovu konkurentskog i projektnog pristupa, ali je vidljiv trend povećanja udjela koji se dodjeljuje na taj način. Pet JLS dodjeljuje više od 50% sredstava na ovaj način. Deset partnerskih JLS povećalo je izdvajanja za OCD u 2019. godini u odnosu na prethodnu godinu, dok je u ostalim zabilježeno smanjenje izdvajanja. Partnerske JLS konkurentski pristup sve više uvode i u dodjelu sredstava sportskim i boračkim organizacijama. U pojedinim JLS i dalje se primjenjuje tzv. linearno dodjeljivanje sredstava, pri kojem svi projekti, odnosno organizacije koje su se prijavile na poziv dobijaju sredstva, a vrši se manja ili veća korekcija tražnog iznosa da bi se omogućila raspodjela svim prijavljenima. Pojedine JLS bilježe i povećanje maksimalnog iznosa grantova, čime se omogućava da OCD sprovedu projekte koji mogu ostvariti značajniji uticaj na lokalnu zajednicu. Pozitivno je i nastojanje partnerskih JLS da ojačaju praksu nadzora i praćenja realizacije projekata OCD putem standardizovanih obrazaca izvještavanja, terenskih posjeta aktivnostima i direktnom komunikacijom sa korisnicima. Identifikovana je i praksa jedne JLS, koja ima jasno uspostavljen sistem dodjele sredstava za sufinansiranje projekata iz programa Evropske unije i drugih razvojnih programa, čime ohrabruje OCD na privlačenje sredstava i olakšava pristup stranim fondovima.

Uključivanje građana i OCD u procese donošenja odluka na lokalnom nivou: Partnerske JLS razvile su i stavile na raspolaganje građanima i OCD veliki broj medija za komunikacije, od onih namijenjenih jednostranom informisanju (internet stranice, Viber grupe, medijski nastupi itd.), do onih koji omogućavaju interakciju sa građanima i OCD (društvene mreže, javne konsultacije,

učešće u radnim tijelima, anketiranje, interaktivne internet aplikacije za sugestije, podnošenje zahtjeva ili prijava problema). U većini slučajeva, posmatrane internet stranice partnerskih JLS omogućavaju uvid građanima u ključne planske dokumente (strategija razvoja, budžet, izvještaji o izvršenju budžeta), a na pojedinim internet stranicama građani se mogu upoznati i sa planom rada gradonačelnika, odnosno načelnika ili sa atraktivnijim prezentacijama planskih dokumenata (budžet za građane i infografike). I dalje postoji prostor za unapređivanje medija za komunikacije koji bi olakšali pristupačnost i učešće za lica sa invaliditetom, kao i prostor za vođenje rodno osjetljive statistike učešća i ravnopravnost prilikom formiranja radnih tijela. Oko polovine JLS omogućile su da OCD učestvuju u radnim tijelima gradonačelnika, odnosno načelnika i skupština, te tako od rane faze izrade akata daju svoj doprinos. Pozitivni su trendovi u vođenju evidencije o komunikaciji sa OCD, gdje su u većem broju JLS vidljive prakse tematskih sastanaka i konsultacija gradonačelnika i načelnika ili resornih organizacionih jedinica sa predstavnicima OCD. Osam JLS ispituje zadovoljstvo građana svojim uslugama, a šest JLS analizira rezultate i donosi mjere kojima nastoji unaprijediti stanje utvrđeno anketom.

Na osnovu rezultata analize, u oblasti **Transparentno finansiranje OCD iz budžeta JLS** preporučuje se nastavak unapređivanja praksi i širenja konkurentne i projektne dodjele na veći udio sredstava koja se izdvajaju za OCD. U okviru nadzora i praćenja potrebno je osigurati kontinuitet praćenja i pravovremenu povratnu informaciju, ukoliko postoji potreba da OCD unaprijedi svoj rad. Postoji prostor i za unapređivanje analize efekata dodjeljivanja grantova iz rodne perspektive i perspektive ranjivih grupa, da bi se vidjelo na koji način dodijeljena sredstva utiču na muškarce i žene i različite društvene grupe. Potrebno je razmotriti i mogućnost da se sredstva koja se dodjeljuju organizacijama na osnovu statusa (na osnovu nekog zakona ili statusa javnog interesa, sportske organizacije), uslove programom koji obavezuje na određeni efekat na krajnje korisnike i širu društvenu zajednicu. Praksu sufinansiranja projekata OCD koji su finansirani iz EU ili drugih stranih fondova mogle bi razmotriti i preuzeti i druge JLS.

U oblasti **Uključivanje građana i OCD u procese donošenja odluka na lokalnom nivou** potrebno je promovisati uvedene mehanizme građanskog učešća i sistematično pristupiti izvještavanju javnosti o efektima uključivanja građana. Potvrdom da je uključivanje građana i OCD bilo efikasno, dugoročno se može razviti povjerenje i ostvariti bolja saradnja između JLS i građana i OCD i unaprijediti kvalitet lokalnih politika. Jedinice lokalne samouprave u kojima to nije slučaj, treba da učine lako dostupnim ključne planske dokumente, poput: strategije razvoja, budžeta, izvještaja o realizaciji strategije i izvršenju budžeta, prostorne planove i plan rada gradonačelnika, odnosno načelnika. Dobre prakse JLS koje su uvele korištenje znakovnog jezika u komunikaciji sa strankama ili u prenoše sjednica ili koje su licima sa oštećenjem vida prilagodile vizuelne materijale za korištenje, mogu poslužiti kao primjer za pristupačnost licima sa invaliditetom, a potrebno je razmotriti i uklanjanje arhitektonskih i drugih barijera koje otežavaju komunikaciju. Kada je riječ o primjeni Zakona o slobodi pristupa informacijama, pojedine JLS treba da učine dostupnim procedure i obrasce za podnošenje zahtjeva. Potrebno je voditi rodno osjetljivu statistiku u oblasti učešća građana da bi se imao uvid u uključenost oba pola u donošenje odluka i prepoznale inicijative i zahtjevi specifični za potrebe žena i muškaraca.

Uz pregled ključnih nalaza, zaključaka i preporuka, publikacija predstavlja i primjere najbolje prakse pet najbolje rangiranih JLS u obje posmatrane oblasti.

Uvod

Ova publikacija sadrži pregled primjera najbolje prakse partnerskih JLS ReLOaD projekta u oblastima:

- ▶ Transparentno finansiranje OCD iz budžeta JLS i
- ▶ Uključivanje građana i OCD u procese donošenja odluka na lokalnom nivou¹.

Njen cilj je da sumira i predstavi postignute rezultate partnerskih JLS, ali i da služi za razmjenu iskustava i podstakne preuzimanje i prilagođavanje ovih primjera u onim JLS koje i dalje imaju potrebu za unapređivanjem praksi.

Primjeri dobre prakse identifikovani su tokom dva ciklusa ocjenjivanja partnerskih JLS, koja su sproveli SOGRS i SOGFBiH u saradnji sa ReLOaD projektom.

Ocjenjivanje je vršeno na osnovu unaprijed utvrđenih kriterijuma i dokumentacije koju su ReLOaD projektu dostavile partnerske JLS, a kojom se potvrđuju ostvareni rezultati.

Osnovne informacije o ReLOaD projektu

ReLOaD projekat je regionalna intervencija koja se sprovodi u šest IPA korisnica: Albaniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Kosovu*, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji od 2017. do 2020. godine. ReLOaD finansira Evropska unija, a sprovodi Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP).

ReLOaD radi sa partnerskim JLS na usvajanju i primjeni transparentnog, razvojno orijentisanog projektnog finansiranja OCD projekata koji su fokusirani na građane i njihove potrebe.

S obzirom na regionalnu prisutnost, ReLOaD funkcioniše kao platforma za umrežavanje zemalja/teritorija Zapadnog Balkana, te za razmjenu iskustava i naučenih lekcija u vezi sa boljim pružanjem usluga građanima.

Cilj programa ReLOaD je jačanje participativne demokratije i evropskih integracija Zapadnog Balkana, putem osnaživanja civilnog društva da aktivno učestvuje u donošenju odluka, te stvaranja podsticajnog pravnog i finansijskog okruženja za djelovanje OCD.

¹ Analizirani su mehanizmi za učešće građana i OCD koje su JLS osmislile i stavile im na raspolaganje. S obzirom na to da nisu prikupljeni podaci o stvarnom korištenju ovih mehanizama od građana i OCD, korišten je termin 'uključivanje', a ne 'učešće'. Podaci o stvarnom učešću predstavljeni su u slučaju kada su JLS dostavile podatke ili kada je do podataka bilo moguće doći uvidom u internet stranicu ili aplikacije JLS.

*Ova oznaka ne dovodi u pitanje stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom UNSCR 1244 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

Ovaj cilj ostvaruje se jačanjem partnerstava između lokalnih vlasti i civilnog društva na području Zapadnog Balkana, širenjem uspješnog modela transparentnog projektnog finansiranja OCD iz budžeta JLS, usmjerenog ka većem građanskom učešću u procesima donošenja odluka i unapređivanju pružanja usluga u lokalnim zajednicama.

Dobra osnova za transparentno finansiranje OCD iz budžeta JLS stvorena je tokom četiri faze projekta Jačanje lokalne demokratije (LOD), koji se u BiH sprovodio od 2009. do 2016. godine. U okviru ovog projekta razvijena je LOD metodologija koja se zasniva na transparentnom finansiranju OCD projekata na osnovu konkurentskog poziva za podnošenje prijedloga projekata, a sve u skladu sa definisanim razvojnim prioritetima opština i gradova. Da bi uspješno primijenile ovu metodologiju, partnerskim opštinama i gradovima je kroz LOD i ReLOaD programe kontinuirano pružana obuka, tehnička podrška, kao i finansijska podrška u finansiranju projekata OCD.

Metodologiju su, zahvaljujući ovakvom procesu, do sada usvojile ili prilagodile 53 JLS u BiH. Posebno je bitno istaknuti da LOD metodologiju kao transparentan i sistematizovan sistem dodjele sredstava za OCD projekte prepoznaju i JLS koje nisu prethodno učestvovala u LOD i ReLOaD projektu, te uz tehničku podršku entitetskih saveza opština i gradova usvajaju je i primjenjuju.

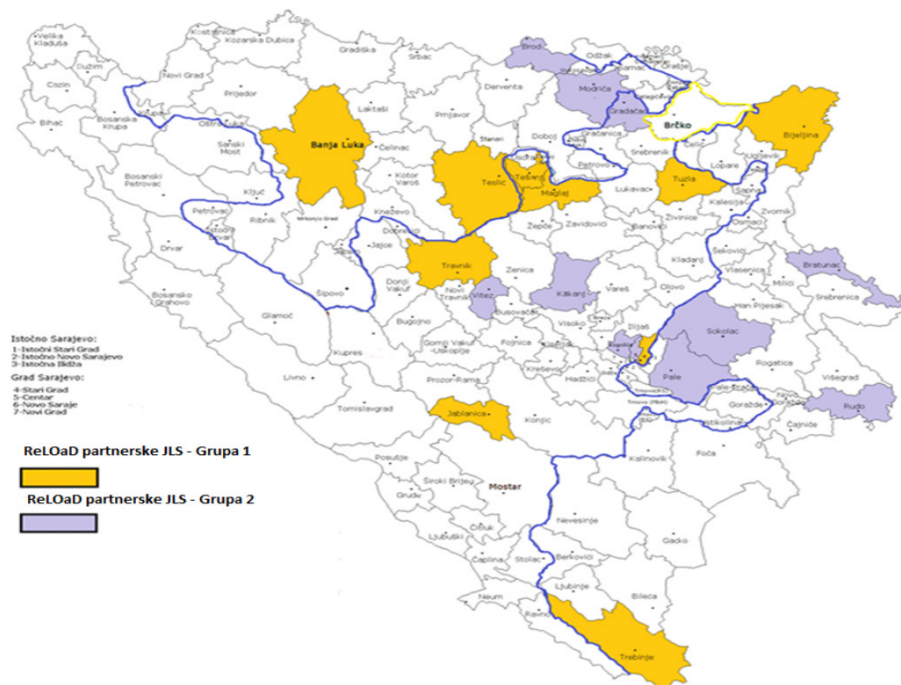
Ukupna vrijednost ReLOaD projekta je 10.300.000 evra, dok je za komponentu u BiH izdvojeno 4.000.000 evra.

U BiH, ReLOaD sarađuje sa 21 partnerskom JLS, i to:

Grupa 1:		Grupa 2:	
Banja Luka	Teslić	Bratunac	Pale
Bijeljina	Tešanj	Brod	Rudo
Jablanica	Travnik	Centar Sarajevo	Sokolac
Maglaj	Trebinje	Gradačac	Vitez
Stari Grad Sarajevo	Tuzla	Kakanj	Vogošća
		Modriča	

Gradovi Banja Luka, Bijeljina, Tuzla, te opštine Jablanica, Maglaj, Stari Grad Sarajevo, Tešanj i Teslić učestvovala su u prethodnim fazama LOD projekta i time od ranije počele aktivnosti na uvođenju transparentnog finansiranja OCD i primjene LOD metodologije. Ove JLS pripadaju Grupi 1 partnerskih ReLOaD JLS. Ostale JLS su se sa sveobuhvatnim načinom dodjele sredstava zasnovanim na principima transparentnosti susrele tokom učešća u ReLOaD projektu. One su kroz ReLOaD projekat dobile podršku za usvajanje i primjenu LOD metodologije i one čine Grupu 2 ReLOaD partnerskih JLS.²

² JLS iz Grupe 2 su imale obavezu da usvoje LOD metodologiju, odnosno da njihove skupštine opština usvoje Odluku o načinu odabira projekata nevladinih organizacija po LOD metodologiji, te da u 2019. i 2020. godini dodijele minimalno 30% svih sredstava za civilno društvo primjenjujući ovu odluku. S obzirom na to da su JLS iz Grupe 1 imale već prethodno usvojen pravni okvir za sprovođenje LOD metodologije, trebalo je da one tokom 2018. i 2019. godine primjenom principa LOD metodologije dodijele minimalno 30% od ukupnih sredstava predviđenih u JLS budžetu za civilno društvo.

U okviru projekta ostvarena je partnerska saradnja sa savezima opština i gradova koji su sprovodili aktivnosti obuka za skupštine opština partnerskih JLS u otvaranju prema OCD, njihovom učešću u donošenju odluka na lokalnom nivou i stvaranju podsticajnog pravnog i finansijskog okruženja za njihovo djelovanje.

Osnovne informacije o radu SOGFBiH i SOGRS u okviru ReLOaD projekta

Savez opština i gradova Republike Srpske i Savez općina i gradova Federacije Bosne i Hercegovine su dugogodišnji partneri ReLOaD projekta, kao jednoj od značajnih razvojnih inicijativa koja se sprovodi u JLS u oblasti stvaranja podsticajnog okruženja za rad civilnog društva. Savezi su bili uključeni u sprovođenje aktivnosti tokom projektnih faza LOD III i LOD IV, kao i u aktuelni ReLOaD program.

Zahvaljujući tome, savezi su imali priliku ojačati saradnju sa svojim članicama s ciljem unapređivanja procesa dodjele sredstava za civilno društvo, uključiti više nivoje vlasti u proces zakonskog uređenja dodjele budžetskih sredstava OCD i ojačati vlastite kapacitete u pružanju usluga opštinama i gradovima.

U okviru programa ReLOaD aktivnosti saveza su primarno bile usmjerene na sljedeće:

- ▶ unapređivanje kapaciteta odbornika ReLOaD partnerskih JLS za razumijevanje i sprovođenje LOD metodologije i poboljšanje saradnje sa OCD, odnosno održavanje obuka za odbornike iz oblasti Transparentno finansiranje OCD iz budžeta JLS i oblasti Uključivanje građana i OCD u procese donošenja odluka na lokalnom nivou;
- ▶ promocija LOD metodologije i pružanje podrške za njeno usvajanje u JLS koje su aplicirale za učešće u ReLOaD projektu, ali nisu zadovoljile kriterijume, odnosno nisu odabrane;
- ▶ identifikacija najboljih primjera i prakse saradnje između JLS i OCD.

U okviru ovih aktivnosti savezi su za sve partnerske JLS sproveli obuke o temi: „LOD metodologija – primjena u praksi“, koje su bile namijenjene za širi krug službenika u partnerskim JLS.

Savezi su intenzivno sarađivali i organizovali obuke za JLS koje nisu učestvovala u projektu, ali su pokazale interes i opredjeljenje za primjenu transparentnih načina dodjele sredstava za OCD. Kao rezultat te aktivnosti, tri skupštine opština su donijele odluku o načinu odabira projekata OCD po LOD metodologiji (Konjic, Goražde i Pale FBiH).

I ovaj proces odabira najbolje prakse partnerskih JLS u oblastima: Transparentno finansiranje OCD iz budžeta JLS i Uključivanje građana i OCD u procese donošenja odluka na lokalnom nivou, takođe je jedna od aktivnosti koju sprovode savezi u okviru ReLOaD projekta.

1. Pristup odabiru najboljih praksi jedinica lokalne samouprave

Prakse JLS posmatrane su u dvije prioritetne oblasti u kojima djeluje projekat ReLOaD:

- ▶ Transparentno finansiranje OCD iz budžeta JLS i
- ▶ Uključivanje građana i OCD u procese donošenja odluka na lokalnom nivou.

Transparentno finansiranje OCD zasnovano na konkurentskom projektnom pristupu povećava mogućnost da sredstva dobiju projekti kojima će se ostvariti korist za zajednicu.

Dugo je u praksi postojao trend direktne dodjele sredstava bez javnog poziva i na način da se grantovi dodijele svim OCD koje se prijave na javni poziv ili koje djeluju na području JLS, bez jasnih kriterijuma i dovoljno nadzora nad utroškom sredstava. I danas takav pristup postoji u nekim JLS prilikom dodjele sredstava sportskim organizacijama i boračkim udruženjima. Ključni nedostatak takve prakse je taj što ostavlja nejasnim efekte dodijeljene podrške, a sredstva se vrlo često koriste za tekuće administrativne troškove i ne ulažu kao podrška krajnjim korisnicima udruženja. Osim toga, kada se sredstva dodjeljuju svima, za mnoge su ti iznosi toliko mali da se njima ne može pokrenuti ozbiljniji projekat koji bi vodio ka rješavanju problema u zajednici.

Transparentnim i konkurentskim pristupom sredstva se dodjeljuju najbolje rangiranim projektima u odnosu na unaprijed utvrđene kriterijume i prioritete koji su definisani gradskim, odnosno opštinskim razvojnim politikama. Sredstva se dodjeljuju za konkretne aktivnosti putem kojih se obezbjeđuje mjerljiva korist za građane i lokalnu zajednicu, a prijedlozi projekata koji nisu u skladu sa prioritetima i ne nude efektivnu metodologiju i mjerljive rezultate ne mogu dobiti prolaznu ocjenu. Na taj način otvara se mogućnost da se efektivnim projektima dodijeli više novca i tako ostvari korist za zajednicu.

Uključivanjem građana i OCD u procese donošenja odluka na lokalnom nivou omogućava se donošenje kvalitetnijih politika i odluka u skladu sa potrebama građana i koje doprinose razvoju lokalne zajednice.

Aktivnim učešćem građana smanjuje se mogućnost da ove potrebe budu zanemarene, kao i rizik od nezadovoljstva određenom odlukom ili politikom s obzirom na to da je građanima i OCD ponuđena mogućnost da pravovremeno utiču na nju. S druge strane, doprinosi se jačanju odgovornosti institucija i prevenciji ili uočavanju loših praksi. Ukoliko institucije uvažavaju sugestije građana i OCD date kroz procese učešća, jača se i osjećaj pripadnosti zajednici i društvena kohezija.

1.1 Cilj i opseg aktivnosti

Cilj odabira najboljih praksi u dvije prioritetne oblasti je da se najbolje prakse prepoznaju i promovišu, te da se na taj način podstaknu i druge JLS da ove prakse primijene ili prilagode svojim potrebama i unaprijede transparentnost i efikasnost svog rada.

Vremenski okvir za procjenu stanja u JLS u obje oblasti je bio 2019. godina, dok je u oblasti Uključivanje građana i OCD u procese donošenja odluka na lokalnom nivou posmatrano u određenim aspektima zatečeno stanje (poput npr. dostupnih dokumenata na internet stranici ili dostupnih aplikacija).

Treba napomenuti da je u ovoj oblasti fokus na raspoloživim mehanizmima za učešće građana i OCD u donošenju odluka, dok su podaci o stvarnom korištenju mehanizama predstavljeni u manjoj mjeri, odnosno koliko je to bilo moguće na osnovu dostavljenih odgovora i uvida u internet stranice i aplikacije JLS.

Analizama je obuhvaćena 21 partnerska JLS koje učestvuje u ReLOaD projektu.³

1.2 Metodologija rada

Metodološki pristup za odabir najboljih praksi je prvenstveno uključivao izradu jasnih kriterijuma za svaku oblast. Izrađeno je jasno pojašnjenje za način bodovanja te su navedeni mogući izvori verifikacije. U skladu sa kriterijumima, izrađeni su anketni upitnici koji su poslani svim partnerskim JLS. Uz odgovore u upitniku od JLS se očekivalo da dostave prateću dokumentaciju, odnosno izvore verifikacije o postojanju određene prakse (npr. akte i druge dokumente JLS ili linkove na određeni sadržaj na internet stranici). Neki od izvora verifikacije za obje oblasti su već bili dostupni ReLOaD projektu i savezima opština i gradova kroz druge aktivnosti projekta.

Za obje oblasti formirana je komisija koja je izvršila verifikiranje odgovora i dostavljene dokumentacije i formirala rang-liste u odnosu na identifikovane najbolje prakse. Samo oni odgovori uz koje su dostavljeni jasni i mjerljivi izvori verifikacija su se smatrali validnim i pristupilo se njihovom bodovanju.

Predstavnici JLS, koordinatori za saradnju sa ReLOaD projektom su bili u obavezi da upoznaju gradonačelnike, odnosno načelnike sa procesom odabira i načinom rada. Pružena mi prilika da više puta dopunjavaju upitnik i dostavljaju izvore verifikacije, čime bi uticali na rangiranje svoje JLS u procesu odabira najboljih praksi.

Proces odabira najboljih praksi se može prikazati kroz sljedeće korake:

- ▶ Definisane kriterijuma;
- ▶ Definisane pitanja i bodovnog sistema;
- ▶ Izrada anketnog upitnika i slanje JLS na popunjavanje;

³ Opština Kakanj i Opština Bratunac nisu ispunile eliminatorne kriterijume postavljene za odabir najboljih praksi u smislu dodjele minimalno 20% sredstava putem javnog poziva primjenjujući projektni pristup u jednoj od godina tokom učešća u ReLOaD projektu, te time nisu ni uzimane u razmatranje i bodovanje kada je u pitanju oblast Transparentno finansiranje OCD.

- ▶ Pregled anketnih upitnika i dostavljenih izvora verifikacije;
- ▶ Slanje zahtjeva za dodatne izvore verifikacije da bi tvrdnje iznesene u anketnim upitnicima mogle biti potvrđene i adekvatno bodovane;
- ▶ Verifikacija i bodovanje odgovora dostavljenih u anketnim upitnicima;
- ▶ Ponovno slanje popunjenih upitnika partnerskim JLS sa upitom komisije za dodatnim izvorima verifikacije za pojedine dostavljene odgovore;
- ▶ Finalizacija bodovanja i odabira najboljih praksi.

U okviru ocjenjivanja u oblasti **Transparentno finansiranje OCD iz budžeta JLS**, posmatrano je pet kriterijuma:

1. **Izdavanje sredstava za OCD** – u skladu sa postavljenim kriterijima verificirao se iznos i procenat godišnjeg budžeta JLS namijenjen za finansiranje OCD u 2019. godini, te u kojoj mjeri se ta sredstva dodjeljuju transparentno primjenom principa LOD metodologije;
2. **Definisanje prioritetnih oblasti javnog poziva** – da li se prije raspisivanja javnog poziva organizuju konsultacije ili javne rasprave s OCD radi utvrđivanja prioriteta finansiranja;
3. **Dostupnost javnog poziva** – koliko transparentno JLS organizuje, objavljuje i prezentira javni poziv, koliko napora se ulaže da bi OCD bile upoznate sa detaljima i procedurama samog javnog poziva. Da li su u javnom pozivu jasno definisani osnovni elementi, npr. dužina trajanja projekta te precizno navedeni iznosi;
4. **Nadzor nad odobrenim projektima OCD** – kako se vrši isplata sredstava (jednokratno ili u ratama), da li JLS ima razrađene obrasce za finansijsko i narativno izvještavanje koje OCD treba da koriste i na koji način se vrši monitoring odobrenih projekata i slično;
5. **Specifičnosti JLS** – specifične mjere koje je u praksu uvela, odnosno primjenjuje JLS poput povećanja budžetskih sredstava namijenjenih OCD (minimalno 0,5%) u odnosu na prošlu godinu, povećanja udjela sredstava za boračke i sportske organizacije dodijeljenih u skladu sa LOD metodologijom (minimalno 0,5%) u odnosu na prošlu godinu, podnošenje izvještaja o aktivnostima i rezultatima projekta OCD odbornicima itd.

Kada je riječ o oblasti **Uključivanje građana i OCD u procese donošenja odluka na lokalnom nivou**, ocjenjivano je pet kriterijuma:

1. **Javnost rada i informisanje o radu opštinskih organa** – posmatrani su mediji za komunikacije koje koristi JLS, dostupnost važnih sadržaja na internet stranici, te mogućnost da građani lako dobiju informacije u skladu sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama;
2. **Učešće građana i OCD u radu skupštine opštine i savjetodavnih tijela gradonačelnika, odnosno načelnika** – verificirano je u kojoj mjeri radna tijela JLS (komisije, odbori) predviđaju učešće vanjskih članova, uključujući i predstavnike ranjivih grupa, te da li skupštine opština imaju uspostavljenju direktnu komunikaciju sa građanima;
3. **Komunikacija sa OCD** – fokus je bio na tome da li JLS ima ažurirane baze podataka o OCD, da li organizuje tematske sastanke i konsultacije sa OCD i prihvata njihove inicijative, na koji način JLS komunicira sa OCD;
4. **Postojanje procedura i praksi za učešće građana** – da li su uspostavljene procedure i mehanizmi, kao i realizacija i praktični efekti učešća građana u donošenju odluka, kroz javne rasprave, inicijative i druge vidove konsultacija;
5. **Primjeri dobre prakse, saradnje i komunikacije sa građanima** – omogućeno je da JLS kandiduju inovativne ili efektivne prakse za koje smatraju da ilustruju uspješnu saradnju i komunikaciju sa građanima.

2. Rezultati odabira najboljih praksi

Pri tumačenju rezultata treba imati u vidu da broj bodova u najvećem dijelu posmatranih kriterijuma odražava zatečeno stanje, a ne ostvareni napredak. Takođe, rezultati su zasnovani na informacijama i pratećoj dokumentaciji koje su dostavile anketirane JLS, te provjeri pojedinih informacija. Moguće je da uz evidentirane prakse postoje i neke druge koje ova analiza nije uzela u obzir, jer o njima nije izvještavano ili nisu bile lako provjerljive.

JLS su pristupale LOD/ReLOaD programu u različitim periodima, te nisu imale ni istu polaznu osnovu u smislu razvijenosti u posmatranim oblastima. Tako su neke JLS ostvarile manji broj bodova, ali su postigle značajan napredak jer su njihove startne pozicije bile niže ili su kasnije dobile podršku projekta za uvođenje određenih preporučenih mehanizama. Vidljivo je da su u pojedinim JLS realizovani i drugi značajni razvojni projekti koji su doprinijeli boljim rezultatima.

Ukratko, za ostvareni rezultat u velikoj mjeri je zaslužno rukovodstvo i službenici grada, odnosno opštine, ali uspjeh u pojedinim oblastima je i rezultat sinergije sa drugim projektima i podrške koju su JLS pružale razvojne organizacije. Treba imati u vidu i da su neke JLS ostvarile manji ukupan broj bodova, ali su po pojedinim kriterijumima ostvarile značajan napredak jer su njihove startne pozicije bile niže ili su podršku za uvođenje određenih preporučenih mehanizama ostvarile tek u zadnjoj fazi, odnosno tokom ReLOaD programa.

TRANSPARENTNO FINANSIRANJE OCD IZ BUDŽETA JLS		
	JLS	ReLOaD grupa
1	Centar	Grupa 2
2	Stari Grad Sarajevo	Grupa 1
3	Banja Luka	Grupa 1
4	Rudo	Grupa 2
5	Vogošća	Grupa 2

UKLJUČIVANJE GRAĐANA I OCD U PROCES DONOŠENJA ODLUKA NA LOKALNOM NIVOU		
	JLS	ReLOaD grupa
1	Bijeljina	Grupa 1
2	Banja Luka	Grupa 1
3	Tešanj	Grupa 1
4	Centar Sarajevo	Grupa 2
5	Trebinje	Grupa 1

U oblasti Transparentno finansiranje OCD iz budžeta JLS, po dobrim praksama izdvojile su se JLS: Centar Sarajevo, Stari Grad Sarajevo, Banja Luka, Rudo i Vogošća, koje imaju veća izdvajanja za OCD ili dodjeljuju značajniji dio sredstava putem javnog poziva, te efikasno sprovode LOD metodologiju. Neke od navedenih JLS dobro su ocijenjene i zahvaljujući dodjeli sredstava sportskim i boračkim organizacijama putem javnog poziva (Centar Sarajevo, Stari Grad Sarajevo, Banja Luka i Vogošća) ili jednoj od ovih grupa (Rudo).

U oblasti Uključivanje građana i OCD u procese donošenja odluka na lokalnom nivou izdvojile su se Bijeljina, Banja Luka, Tešanj, Centar Sarajevo i Trebinje, koje sa građanima komuniciraju

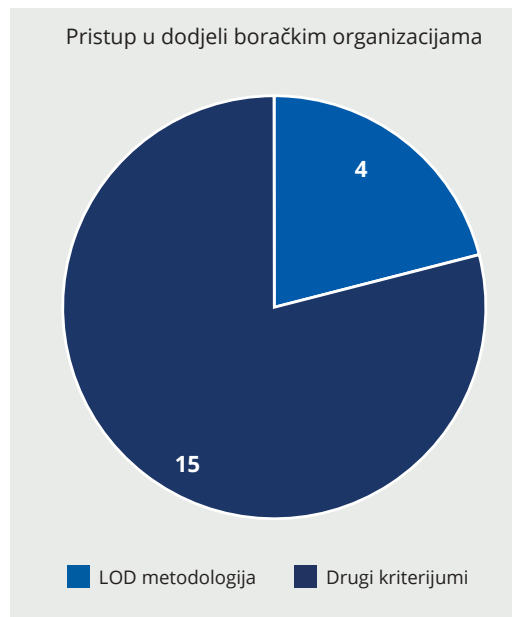
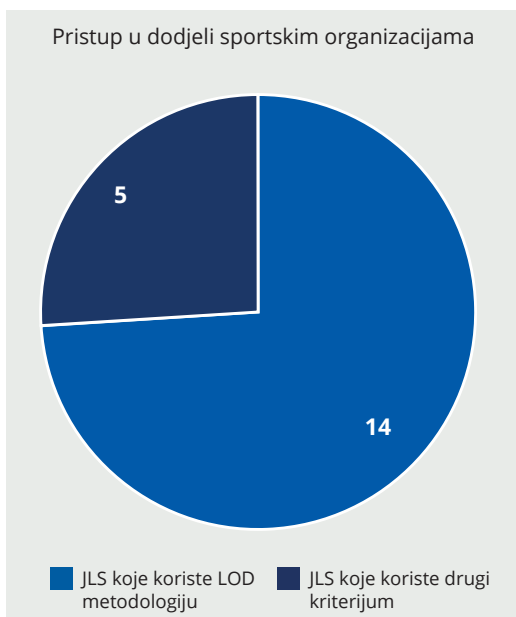
putem raznovrsnih medija za komunikacije, a ističu se i po uključivanju OCD u radna tijela ili druge mehanizme odlučivanja i po broju prihvaćenih i sprovedenih inicijativa koje su pokrenuli građani.

2.1 Rezultati u oblasti Transparentno finansiranje organizacija civilnog društva iz budžeta jedinica lokalne samouprave

Podaci partnerskih JLS u oblasti Transparentno finansiranje OCD pokazuju da se izdvajanja iz budžeta za OCD kreću od 137.000 KM u Rudom do 2.700.000 KM u Tuzli i Banjoj Luci. Iako su razlike u apsolutnim iznosima velike, bitno je imati na umu da su prisutne i razlike u smislu ukupnih budžeta partnerskih JLS. Procentualno se za dodjelu sredstava za civilno društvo u odnosu na ukupni opštinski/gradski budžet izdvaja od 1,36% u Opštini Stari Grad Sarajevo do 5,17% ukupnog budžeta JLS u Opštini Maglaj. Nešto više od polovine gradova i opština koje su dostavile podatke bilježi povećanje izdvajanja za OCD u 2019. u odnosu na 2018. godinu, dok je u ostalim došlo do smanjenja.

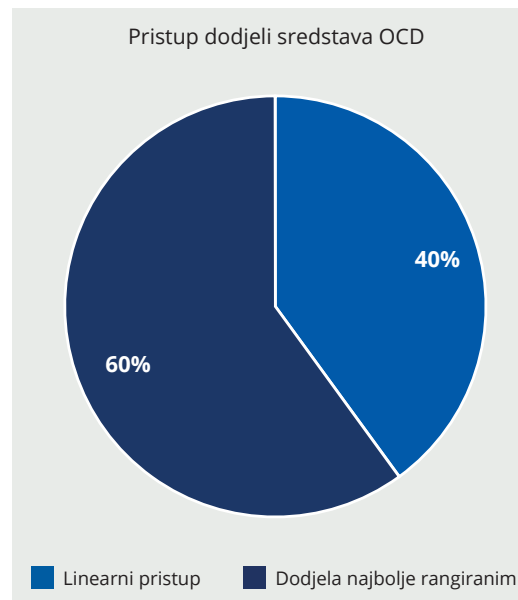
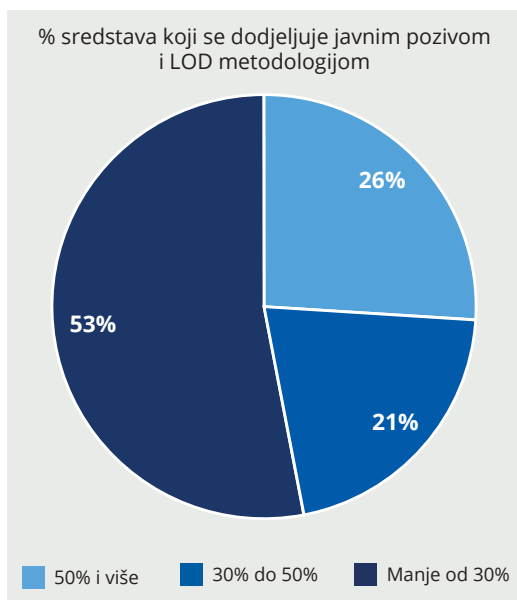
Vidljiv je trend povećanog korištenja LOD metodologije u finansiranju OCD iz JLS budžeta, kao i primjena ove metodologije na grantove koji se dodjeljuju sportskim organizacijama. Dodjela sredstava projektnim pristupom i javnim pozivom rijeđe se primjenjuje kod grantova namijenjenih boračkim organizacijama.

Grafikoni 1 i 2: Pristup u dodjeli sportskim i boračkim organizacijama

Pet opština dodjeljuje više od 50% sredstava putem javnog poziva, odnosno projektnim pristupom (Tešanj, Maglaj, Centar Sarajevo, Vogošća i Rudo).

Grafikoni 3 i 4: Procenat sredstava koji JLS dodjeljuju na osnovu javnog poziva i LOD metodologije i pristup dodjeli sredstava OCD

Osam JLS i dalje primjenjuje linearno dodjeljivanje sredstava, pri kojem svi projekti, odnosno organizacije koje su se prijavile na poziv dobijaju sredstva, a najčešće se vrši i korekcija (smanjivanje) traženog iznosa da bi se sredstva odobrila svima.

Vidljivo je da se u nekim JLS po javnom pozivu dodjeljuju relativno mali grantovi od jedne do pet hiljada konvertibilnih maraka (Bijeljina, Jablanica, Trebinje). Istovremeno, u ovim JLS veći dio sredstava namijenjenih OCD se dodjeljuje bez projektnog pristupa.

U nastavku je tabela koja prikazuje osnovne karakteristike dodjele sredstava za OCD u svim ReLOaD partnerskim JLS koje su bile uključene u odabir najboljih praksi.

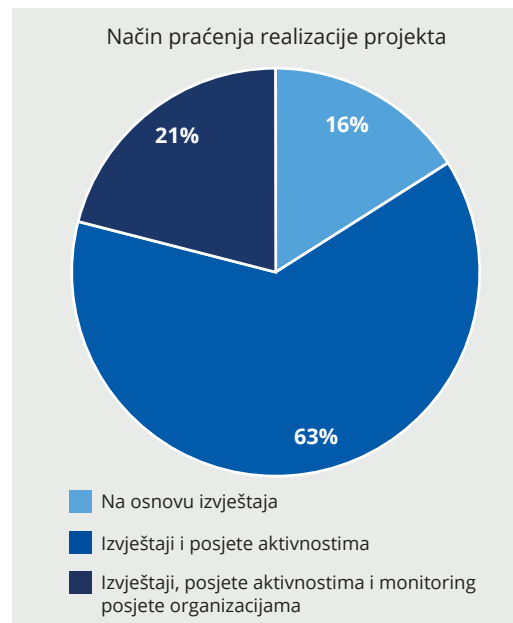
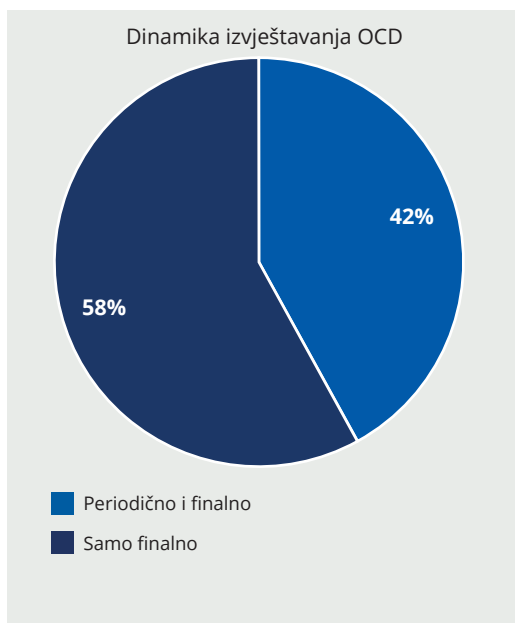
Tabela 1: Pregled izdvajanja i način dodjele sredstava u 2019. godini

	Iznos za OCD	Promjena u odnosu na 2018.	% od ukupnog budžeta	% dodijeljen projektnim pristupom	Linearno	LOD metodologija za boračke organizacije	LOD metodologija za sportske organizacije	Raspon grantova u .000 KM
Banja Luka	2.680.000	↑	2%	25%	NE	DA	DA	od 1 do 20
Bijeljina	1.500.000	↓	3,04%	32,7%	NE	NE	DA	do 5
Brod	389.000	↑	3,73%	26%	DA	NE	NE	od 1 do 30
Centar Sarajevo	942.900	↑	1,79%	64,6%	NE	DA	DA	do 20
Gradačac	833.000	↑	4,25%	28,6%	NE	NE	DA	od 2 do 180
Jablanica	365.700	↓	3,42%	30%	NE	NE	DA	od 1 do 3
Maglaj	461.000	↑	5,17%	76%	DA	DA	DA	od 1 do 60
Modriča	341.500	↓	3,49%	29%	DA	NE	NE	od 10 do 35
Pale	346.800	↓	2,69%	28,8%	DA	NE	NE	/
Rudo	137.000	↓	2,90%	50,9%	DA	NE	DA	od 1,5 do 20
Sokolac	243.000	↓	2,90%	31,2%	DA	NE	DA	/
Stari Grad Sarajevo	332.000	↓	1,39%	28,3%	NE	NE	DA	od 8 do 14
Teslić	531.950	↓	2,89%	30%	DA	NE	DA	/
Tešanj	517.000	↑	2,65%	73,8%	NE	NE	DA	od 1
Travnik	490.000	↑	1,88%	29,3%	NE	NE	NE	od 2 do 8
Trebinje	665.300	↑	2,7%	26%	DA	NE	NE	do 5
Tuzla	2.730.000	↑	4,21%	16%	NE	NE	DA	od 1 do 50
Vitez	326.000	↓	3%	25%	NE	NE	DA	od 1 do 8
Vogošća	490.000	↑	3,44%	58%	NE	DA	DA	od 1,5 do 30

Samo dvije JLS, Rudo i Stari Grad Sarajevo, konsultuju OCD prilikom odabira prioriteta za godišnje javne pozive. Sve JLS u utvrđivanju prioriteta vode se prioritetima integriranih razvojnih strategija ili drugih sektorskih strategija i politika (kultura, sport).

Većina JLS ima razvijenu praksu nadzora nad sprovođenjem projekata finansiranih iz budžeta. Takođe, većina JLS ima standardne obrasce za narativno i finansijsko izvještavanje. Šest JLS (Banja Luka, Bijeljina, Centar Sarajevo, Modriča, Stari Grad Sarajevo, Tešanj) zahtijeva od OCD i periodično i finalno izvještavanje o realizaciji projekata, čime osigurava kontinuirano praćenje i mogućnost da se eventualno daju preporuke za unaprjeđenjem upravljanja projektom i izvrše korekcije. Većina opština i gradova monitoring vrši kroz izvještaje ili posjete redovnim aktivnostima projekta. Pozitivna je praksa u četiri JLS (Bijeljina, Centar Sarajevo, Rudo i Stari Grad Sarajevo) koje organizuju namjenske najavljene monitoring posjete finansiranim organizacijama, na osnovu kojih pripremaju izvještaje.

Grafikoni 5 i 6: Dinamika izvještavanja i monitoring realizacije projekata

2.1.1 Primjeri dobre prakse u oblasti Transparentno finansiranje organizacija civilnog društva iz budžeta jedinica lokalne samouprave

U nastavku su izdvojene informacije o praksama pet JLS koje su dobile najveći broj bodova u oblasti Transparentno finansiranje OCD iz budžeta JLS. Navedene JLS su ostvarile ovakve rezultate, uglavnom zahvaljujući:

- ▶ povećanju izdvajanja finansijskih sredstava za OCD,
- ▶ dodjelom velikog udjela sredstava za OCD putem projektnog pristupa,
- ▶ jasnim i preciznim uslovima javnog poziva,
- ▶ povećanju maksimalnog iznosa za pojedinačne projekte i dodjela sredstava znatno manjem broju projekata od ukupnog broja prijavljenih, odnosno najkvalitetnijim projektima,
- ▶ dužem trajanju realizacije projekata (do 12 mjeseci),
- ▶ postojanju konsultacija sa OCD o prioritetima javnog poziva,
- ▶ dobrim praksama podrške udruženjima i nadzora nad primjenom njihovih projekata.

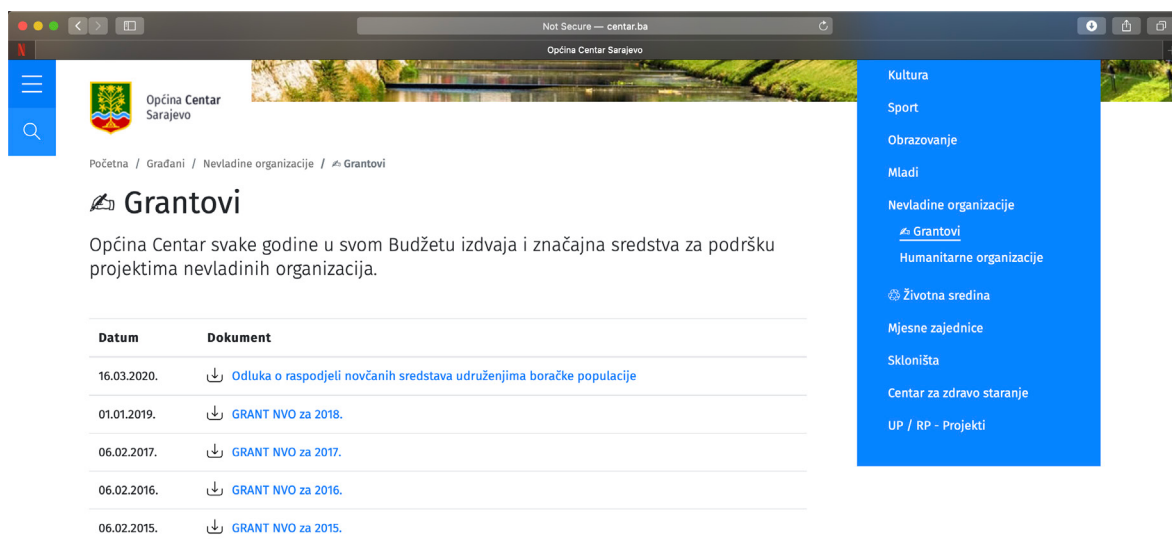
Iako JLS ne pripremaju izvještaje o efektu projekata OCD, preduzetim mjerama povećava se vjerovatnoća da udruženja, zahvaljujući odobrenim sredstvima, mogu da realizuju projekte koji će donijeti značajnije promjene i koristi za njihove korisnike, odnosno za lokalnu zajednicu.

Opština Centar Sarajevo

Opština Centar Sarajevo kontinuirano napreduje na polju dodjele sredstava OCD, dosljedno primjenjujući LOD metodologiju, a u 2019. godini bilježi povećanje sredstava za OCD.

Sredstva se dodjeljuju na osnovu Odluke o načinu odabira projekata nevladinih organizacija po LOD metodologiji („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 10/18), te na osnovu Pravilnika o sufinanciranju projekata organizacija civilnog društva ugovorenih iz programa i fondova Evropske unije („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 25/18).

Opština Centar Sarajevo većinu svojih sredstava za OCD dodjeljuje putem javnog poziva

The screenshot shows the website of Opština Centar Sarajevo. The main navigation menu on the right includes: Kultura, Sport, Obrazovanje, Mladi, Nvladine organizacije, Grantovi (highlighted), Humanitarne organizacije, Životna sredina, Mjesne zajednice, Skloništa, Centar za zdravo staranje, and UP / RP - Projekti. The 'Grantovi' section is active, displaying a table of grant documents.

Datum	Dokument
16.03.2020.	Odluka o raspodjeli novčanih sredstava udruženjima boračke populacije
01.01.2019.	GRANT NVO za 2018.
06.02.2017.	GRANT NVO za 2017.
06.02.2016.	GRANT NVO za 2016.
06.02.2015.	GRANT NVO za 2015.

Opština je u 2019. godini značajno povećala procenat izdvajanja za OCD za više od 15% u odnosu na 2018. godinu, odnosno na 942.900 KM. Povećani su minimalni iznosi granta (sa 5.000 KM na 10.000 KM) i maksimalni iznosi (sa 15.000 KM na 20.000 KM). Maksimalno trajanje projekata je šest mjeseci.

Oko 65% sredstava koja se izdvajaju za OCD, opština dodjeljuje putem konkurentskog javnog poziva, odnosno projektnim pristupom. Sredstva se dodjeljuju najbolje rangiranim projektima do iznosa predviđenog za finansiranje OCD. U 2019. godini odobreno je 26 projekata od ukupno 83 prijavljena projekta. Visok procenat sredstava koja dodjeljuje putem LOD metodologije pokazuje opredijeljenost opštine, njenog rukovodstva, kao i osoblja koje sprovodi javne pozive da se sredstva za OCD dodjeljuju transparentno i po unaprijed definisanim kriterijumima a u skladu sa strateškim dokumentima i identifikovanim potrebama građana.

Kao što je već u tekstu navedeno, sve JLS iz Grupe 2 su u skladu sa preuzetim obavezama koje proizlaze iz učešća u ReLOaD projektu trebale da prvi put objave javni poziv primjenjujući LOD metodologiju u 2019. godini. Međutim, Opština Centar Sarajevo je prepoznala prednosti dodjele sredstava za OCD putem projektnog pristupa i javni poziv koji je objavila 2018. godine sprovela primjenjujući LOD metodologiju.

Opština Centar Sarajevo ima i praksu sufinansiranja projekata OCD koji su ugovoreni iz fondova EU, što značajno organizacijama može olakšati zatvaranje finansijske konstrukcije EU projekta koja obično zahtijeva sufinansiranje iz drugih izvora od pet ili više procenata od ukupnog iznosa. Na osnovu Pravilnika o sufinansiranju projekata, Opština Centar Sarajevo može dodijeliti sredstva za sufinansiranje sprovođenja pojedinog projekta do iznosa od 40.000 KM, a najviše do 50% ukupnog iznosa obaveznog sufinansiranja nosioca projekta i/ili partnera u projektu. Sredstva se dodjeljuju putem javnog poziva i u okviru prioriternih tematskih oblasti koje utvrđuje opština.

OCD koje dobiju sredstva iz opštinskog budžeta na raspolaganju je priručnik za sprovođenje projekata po LOD metodologiji koja opisuje procese i pravila koja korisnici grantova treba da slijede u realizaciji, praćenju i izvještavanju, kao i pri osiguranju vidljivosti projekta.

Opština vrši nadzor nad realizacijom projekata putem narativnih i finansijskih izvještaja koji se dostavljaju na standardizovanim obrascima za izvještavanje. Povremeno, opštinski službenici posjećuju OCD korisnike granta, pri čemu se na terenu uvjeravaju u efikasnost i efektivnost sprovođenja projekta, te imaju priliku da ukažu na eventualne nedostatke i zatraže unapređivanje rada OCD.

Opština Stari Grad Sarajevo

Opština Stari Grad Sarajevo praktikuje dodjeljivanje grantova po LOD metodologiji i projektnim pristupom, odobravanjem manjeg broja projekata veće pojedinačne vrijednosti. U 2019. godini izdvajanja za OCD su smanjena za 1,75% (smanjena na 337.000 KM u 2019. godini, u odnosu na 343.000 KM u 2018. godini).

Opština projektnim pristupom i LOD metodologijom dodjeljuje sredstva udruženjima građana i sportskim organizacijama, dok se sredstva boračkim organizacijama po LOD metodologiji ne primjenjuje.

Opština Stari Grad Sarajevo: Ažuriranje Baze podataka o organizacijama civilnog društva

The screenshot shows the official website of Opština Stari Grad. The header features the municipal coat of arms and the name 'OPĆINA STARI GRAD'. The main content area contains a notice about updating the database of civil society organizations for the year 2019. It mentions that the database is currently outdated and that organizations are invited to provide updated information. The notice includes details about the deadline (September 26, 2019) and the contact information for the relevant department. On the right side of the page, there are several promotional banners for various municipal services, including infrastructure projects, a 'PITAJTE Općinu' (Ask the Municipality) campaign, a 'BUDI ODGOVORAN' (Be Responsible) campaign, a 'PRISTUP INFORMACIJAMA' (Access to Information) campaign, and a 'Prijavite inspekciji' (Report to the Inspectorate) campaign.

Jedna je od rijetkih JLS koja prije raspisivanja javnog poziva organizuje konsultacije sa OCD o prioritetima koji će se finansirati kroz javne pozive. OCD su pozvane da elektronskim putem dostave prijedloge oblasti i podoblasti koje smatraju prioritetnim za finansiranje. Oblasti treba da budu vezane za prioritete definisane opštinskom strategijom razvoja.

Opština organizuje „otvorene dane“ radi informisanja OCD o pravilima i uslovima poziva. Maksimalan iznos finansiranja je 14.000 KM, dok je moguće trajanje projekta do osam mjeseci.

Opština Stari Grad Sarajevo ima izuzetno dobro razvijen monitoring sistem, koji je nakon učešća u LOD projektu usvojila i dalje redovno primjenjuje za sve projekte finansirane kroz javni poziv. Ovo podrazumijeva redovne monitoring posjete svaka dva mjeseca za sve OCD projekte, sačinjavanje monitoring izvještaja, isplatu sredstava u više tranši, gdje potrošnja prve traše i uredan monitoring izvještaj podrazumijevaju uplatu sljedeće tranše i slično.

Grad Banja Luka

Grad Banja Luka izdvaja se među partnerskim JLS zbog značajnog povećanja sredstava u budžetu za finansiranje OCD te dobre prakse u nadzoru nad realizacijom projekata OCD.

U 2019. godini izdvajanja za OCD su povećana na 2.683.500 KM, što je povećanje od 4,90% u odnosu na 2.552.000 KM, koliko je izdvojeno u 2018. godini.

OCD se za sredstva mogu prijaviti na javne pozive za sufinansiranje projekata udruženja građana, projekata kulturno-umjetničkog stvaralaštva, projekata sportskih organizacija, projekata u oblasti turizma i projekata u oblasti boračko-invalidske zaštite. Postupak javnog poziva, uslovi i kriterijumi za dodjelu sredstava propisani su Pravilnikom o sufinansiranju projekata udruženja građana putem javnog poziva („Službeni glasnik Grada Banja Luka“, broj 06/17). Sredstva se, osim u slučaju boračkih organizacija, dodjeljuju samo najbolje ocijenjenim projektnim prijedlozima.

Grad Banja Luka povećao je i maksimalni iznos koji se može izdvojiti po projektu sa 8.000 KM u 2018. godini na 20.000 KM u 2019. godini. Projekti se mogu realizovati u periodu do 12 mjeseci. Od 2019. godine Grad Banja Luka organizuje obuke za pisanje projektnog prijedloga, kao vid podrške za OCD da bi se mogli pripremiti i prijaviti na javni poziv za dodjelu sredstava, a kada javni poziv bude objavljen organizuju se info-dani na kojima se zainteresovana udruženja informišu o uslovima i procedurama prijave.

Grad Banja Luka: Povećanje izdvajanja sredstava za realizaciju projekata organizacija civilnog društva

The screenshot shows the official website of the City of Banja Luka. The header includes the city's name in Bosnian, English, and Latin script, along with navigation links like 'Dobrodošli u Banju Luku', 'Mapa projekata', 'Linkovi', and 'ISO 9001:2015'. The main content area features a news article titled 'Rebalansom budžeta više sredstava za projekte NVO sektora' dated 04.04.2019. The article discusses the city's budget realignment to support NVO projects, mentioning a meeting with representatives of various organizations and the city's commitment to supporting civil society through its budget.

Resorna gradska odjeljenja prate sprovođenje projekata OCD putem periodičnih i finalnih programskih (narrativnih) i finansijskih izvještaja. Grad je standardizovao obrasce za programsko i finansijsko izvještavanje. Povremeno, nadzor nad realizacijom projekata vrši se i odlaskom na teren, odnosno posjetama organizacijama ili određenim aktivnostima projekta.

Opština Rudo

Opština Rudo je za kratko vrijeme napravila veliki napredak u razvijanju projektnog pristupa dodjeli sredstava i praćenju sprovođenja projekata putem posjeta organizacijama i mjestima realizacije projekata.

Rudo: Usvojena Odluka o dodjeli sredstava organizacijama civilnog društva

Opština Rudo dodjeljuje oko 51% sredstava namijenjenih OCD putem LOD metodologije, odnosno projektnog pristupa. Sredstva se dodjeljuju na osnovu Odluke o načinu odabira projekata nevladinih i neprofitnih organizacija po LOD metodologiji („Službeni glasnik Opštine Rudo“, broj 5/18). Prije objavljivanja javnog poziva, opština na sastanku konsultuje OCD o prioritetima za finansiranje projekata. Prioriteti se definišu unutar oblasti koje su određene Strategijom razvoja Opštine Rudo.

OCD se o pravilima i uslovima javnog poziva informišu tokom „otvorenog dana“ o javnom pozivu.

Maksimalni iznos granta je 20.000 KM, pri čemu je u 2019. godini ovaj iznos dobila jedna organizacija, dok su ostalim organizacijama dodijeljeni grantovi do 6.000 KM. Finansirani projekti moraju se realizovati do kraja tekuće godine, što je u odnosu na datum donošenja odluke značilo maksimalno devet mjeseci.

Opština Rudo razradila je Smjernice za podnosiocje prijedloga projekata i odabir projekata, kao i obrasce za izvještavanje, na osnovu prijedloga definisanih LOD metodologijom.

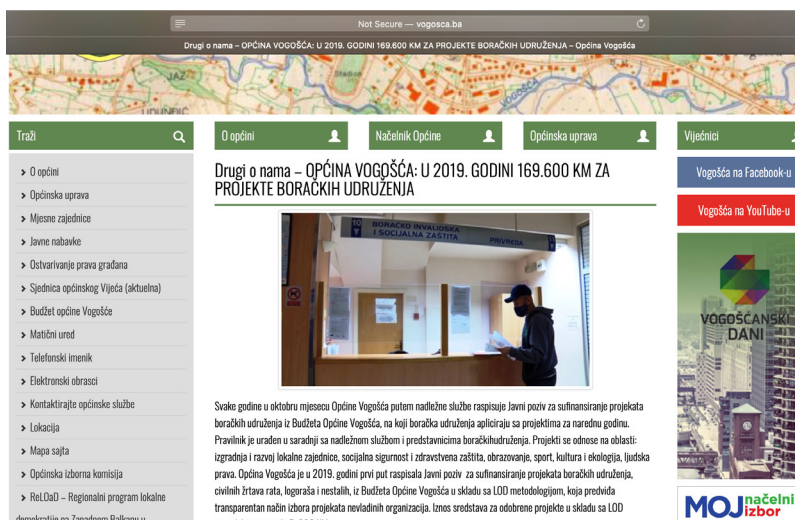
Opština vrši nadzor nad realizacijom projekata putem monitoring posjeta organizacijama i kroz finalne programske i finansijske izvještaje.

Opština Vogošća

Opština Vogošća izdvaja se značajnim povećanjem izdvajanja budžetskih sredstava za OCD. U 2019. godini za rad i projekte OCD bilo je namijenjeno 514.000 KM, odnosno sredstva su povećana za čak 26,5% u odnosu na prethodnu godinu.

Skoro 60% sredstava dodjeljuje se na osnovu javnog poziva i primjenom LOD metodologije. Na ovaj način se od 2019. godine dodjeljuju sredstva i za boračke i sportske organizacije. Najviše sredstava izdvaja se za sportske organizacije.

Opština Vogošća: U 2019. godini 169.600KM za projekte boračkih udruženja na projektnoj osnovi

Maksimalan iznos granta za udruženja je 30.000 KM, pri čemu su grantovi ove visine dodjeljivani sportskim udruženjima, dok su grantovi za ostala udruženja bili znatno manji i kretali su se do 10.000 KM. Trajanje projekata je ograničeno na najviše deset mjeseci.

OCD podnose finalni programski i finansijski izvještaj o realizaciji projekta, a povremeno službenici opštine posjećuju odabrane aktivnosti radi praćenja.

2.2 Rezultati u oblasti Uključivanje građana i organizacija civilnog društva u procese donošenja odluka na lokalnom nivou

Javnost rada i informisanje: Dostavljeni podaci u oblasti Uključivanje građana i OCD u procese donošenja odluka pokazuju da sve JLS koriste internet stranicu kao osnovni način komunikacije sa građanima i OCD, a uz nju i druge medije za komunikaciju.

Analizom je posmatrana dostupnost ključnih dokumenata od značaja za građansko učešće i učešće OCD u donošenju odluka. Analizirano je da li su na internet stranici (engl. home page) lako dostupni linkovi na sljedeće dokumente: strategija razvoja sa operativnim planovima i izvještajima, budžet i izvještaji o izvršenju budžeta, budžet za građane kojima se na jednostavan i zanimljiv način prikazuju planovi JLS, te godišnji plan rada gradonačelnika, odnosno načelnika. Ključni kriterijum je bio da link jasno upućuje na traženi dokument i da je dokument ili podstranica na kojoj se on nalazi lako dostupan (jednim klikom).

Tabela 2: Dostupnost ključnih dokumenata na internet stranici JLS

	Strategija razvoja	Budžet za tekuću godinu	Izvještaji o realizaciji strategije razvoja	Izvještaji o izvršenju budžeta	Budžet za građane i infografike	Godišnji plan gradonačelnika/ načelnika
Banja Luka	•	•	•	•	•	
Bijeljina	•	•	•	•	•	•
Bratunac	•	•	•			
Brod	•	•	•			
Centar Sarajevo	•	•	•	•	•	
Gradačac	•	•	•	•	•	•
Jablanica	•	•				
Kakanj	•	•	•	•		
Maglaj	•	•	•			
Modriča	•	•				•
Pale	•	•		•		
Rudo	•		•			
Sokolac	•	•				
Stari Grad Sarajevo		•		•	•	•
Teslić	•	•	•		•	
Tešanj	•	•	•	•	•	•
Travnik	•	•	•	•		•
Trebinje	•	•	•	•		
Tuzla	•	•	•	•	•	•
Vitez	•					
Vogošća		•		•		

Osim toga, opštine i gradovi navode da su na internet stranicama dostupni e-registri administrativnih postupaka, kao i procedure i obrasci za podnošenje zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

U odgovorima partnerskih JLS malo je informacija o prilagođavanju ili osmišljavanju novih medija za komunikaciju sa licima sa invaliditetom. Pristupačnost informacija jedna je od obaveza koju nalaže Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima lica sa invaliditetom, kao i domaći zakonski okvir. Iako su internet stranice i publikacije dostupne licima sa oštećenjem sluha, a slijepa i slabovidna lica mogu pristupiti dijelu sadržaja internet stranica putem vlastitih softvera, Opština Maglaj,

Grad Bijeljina i Opština Stari Grad Sarajevo naveli su da su u toku ili uskoro planiraju obuke određenog broja službenika za korištenje znakovnog jezika da bi se olakšala komunikacija sa licima sa oštećenjem sluha, dok su u Opštini Travnik dva službenika osposobljena za komunikaciju znakovnim jezikom. U okviru Projekta opštinskog ekološkog i ekonomskog upravljanja (MEG), koji je sprovodio UNDP, uz podršku Vlade Švajcarske, publikacije budžet za građane i infografike su prilagođene za softver koji koriste slijepa i slabovidna lica (Teslić, Tešanj, Gradačac).

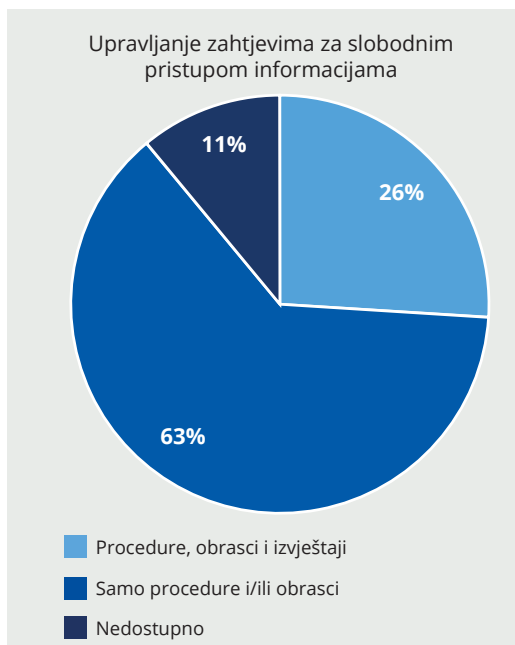
U pojedinim opštinama i gradovima razvijen je raznolik spektar mehanizama komunikacije (Banja Luka, Bijeljina, Centar Sarajevo, Kakanj, Maglaj, Trebinje i drugi), a većina ih koristi informativne biltene, medije i društvene mreže.

Tabela 3: Mediji koje JLS koriste u komunikaciji sa građanima

	Štampani ili elektronski bilten	Viber zajednica	Medijski prenosi	Sistem 48/72	Društvene mreže	Internet i mobilne aplikacije	Pitajte gradonačelnika/ načelnika	Prijava sumnje na korupciju (internet)
Banja Luka	•	•	•	•	•	•	•	•
Bijeljina	•		•	•	•	•	•	•
Bratunac	•							•
Brod			•		•		•	•
Centar Sarajevo	•		•		•	•	•	•
Gradačac			•	•	•	•	•	•
Jablanica				•		•	•	
Kakanj			•	•	•	•	•	•
Maglaj	•		•	•	•	•	•	•
Modriča	•				•			•
Pale	•				•			•
Rudo			•		•	•	•	•
Sokolac	•		•		•		•	•
Stari Grad Sarajevo	•			•	•	•		•
Teslić	•				•	•	•	•
Tešanj	•		•	•	•	•	•	•
Travnik	•			•	•		•	•
Trebinje	•	•	•	•	•	•	•	•
Tuzla			•	•	•			•
Vitez					•		•	
Vogošća			•		•		•	

Kada je riječ o slobodi pristupa informacijama, posmatrano je da li JLS imaju lako dostupna uputstva/procedure i obrasce, kao i da li redovno izrađuju izvještaje o postupanju po zahtjevima građana. Sve navedene uslove ispunjava pet JLS (Bijeljina, Centar Sarajevo, Maglaj, Teslić i Tuzla), dok ostali ispunjavaju bar jedan od navedenih zahtjeva ili o ispunjenju zahtjeva nisu dostavile informacije. U dvije opštine procedure i informacije o ovoj oblasti su dostupne samo na direktan zahtjev u opštinskoj upravi, dok na internet stranici nema nikakvih informacija o tome (Brod i Sokolac).

Grafikon 7: Upravljanje zahtjevima za slobodan pristup informacijama

Učešće građana i OCD u radu skupštine opštine i radnim tijelima gradonačelnika / načelnika:

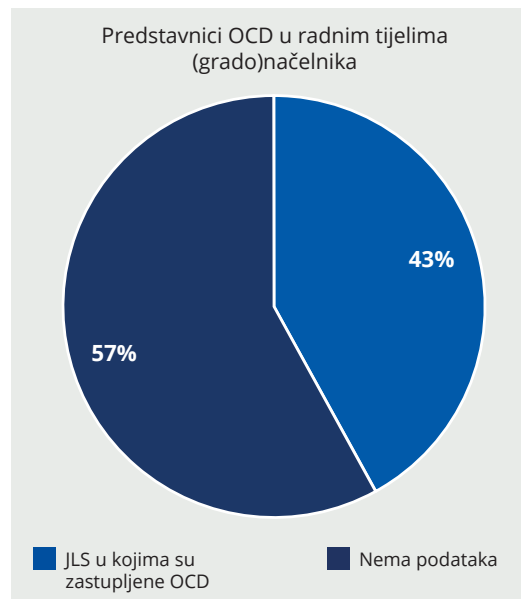
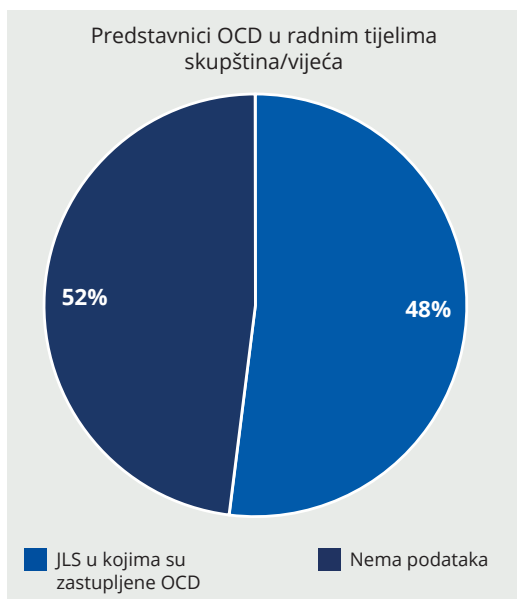
Kada je riječ o komunikaciji sa skupštinama opština i odbornicima, ona nije u tolikoj mjeri sistemski uređena. Postoje mediji za komunikaciju putem kojih im se mogu postaviti pitanja (mejlom, podneskom ili direktno rukovodstvu skupštine). Komunikacija se najčešće odvija u privatnim kontaktima između odbornika i građana, a neki od ovih upita se postave i tokom sjednica skupštine kao odbornička pitanja. U tom slučaju i građani dobiju odgovor na ova pitanja. Poslovnici o radu uglavnom predviđaju obavezu odbornika da prisustvuju zborovima građana, ali podaci o takvoj praksi i njenim rezultatima nisu dostavljeni. Tek pojedine JLS uvele su „građanski sat“ kao sistemski i službeni kanal komunikacije sa građanima u određenom terminu (Gradačac, Maglaj, Tešanj), a neke skupštine učinile su dostupnim mejl adrese odbornika (Banja Luka, Bijeljina, Tešanj). Odgovori na pitanja građana i odbornička pitanja dostupni su putem internet stranice javnosti u malom broju slučajeva.

Akti većine skupština predviđaju mogućnost učešća vanjskih članova u radnim tijelima, a postojanje prakse učešća OCD u članstvu radnih tijela potvrdilo je jedanaest JLS, dostavljanjem dokumentacije o članstvu u odborima i komisijama. Učešće ranjivih grupa u ovim tijelima potvrđeno je u sedam skupština (Banja Luka, Bijeljina, Gradačac, Rudo, Tešanj, Trebinje i Tuzla). Rad skupština prema statutima i poslovniciima je javan i sve omogućavaju u skladu sa tehničkim i prostornim mogućnostima prisustvo sjednicama na zahtjev. Ipak, postoji i naprednija praksa uključivanja OCD u rad skupština, poput akreditovanja OCD za praćenje rada skupštinskih komisija (Banja Luka). Pojedine skupštine materijale za sjednice čine dostupnim putem internet stranice ili ih dostavljaju direktno mjesnim zajednicama i OCD.

Kada je riječ o radnim tijelima gradonačelnika, odnosno načelnika, devet JLS dostavilo je podatke o učešću OCD u radnim tijelima (Banja Luka, Bijeljina, Brod, Centar Sarajevo, Maglaj, Modriča, Tešanj, Trebinje, Tuzla), a radi se o raznovrsnom spektru radnih tijela, od partnerstava za lokalni razvoj, do specifičnih tematskih komisija za socijalna pitanja, obrazovanje, turizam i sl. Pet od navedenih opština i gradova potvrdilo je i učešće ranjivih grupa u ovim tijelima.

Osiguranje ravnopravnosti polova rijetko je kriterijum prilikom formiranja radnih tijela. Zakon o ravnopravnosti polova u BiH predviđa najmanje učešće 40% manje zastupljenog pola da bi se učešće u odlučivanju smatralo ravnopravnim. Ispunjenje ovog kriterijuma potvrđeno je u jednom radnom tijelu u Banjoj Luci (od pet za koje su dostavljeni podaci), te četiri radna tijela u Bijeljini, gdje je u potpunosti ili približno ostvaren ovaj kriterijum (Partnerska grupa za društveni razvoj – 48% učešće muškaraca, Radna grupa za obrazovanje i zapošljavanje – 40% učešće žena, Radno tijelo za građanske inicijative – 38% učešće muškaraca, Koordinaciono tijelo za Strategiju razvoja grada – 38% učešće žena) ili u Maglaju u Grupi za društveni razvoj u okviru lokalnog razvojnog partnerstva (ravnomjerna zastupljenost oba pola) i Radne grupe za izradu strategije razvoja turizma (deset žena i devet muškaraca) i Trebinju (Radna grupa za izradu akcionog plana zapošljavanja – pet žena i šest muškaraca). U jednom broju rješenja primjetan je vrlo mali broj žena u savjetima za ekonomski razvoj i sport. Treba napomenuti i da su pojedine JLS kao argument dostavile rješenja tijela u čijem članstvu su uglavnom žene (obično radna tijela za socijalna pitanja), što se nije moglo uzeti u obzir jer se kriterijum odnosi na ravnopravnu zastupljenost oba pola.

Grafikoni 8 i 9: Učešće OCD u radnim tijelima skupština i gradonačelnika, odnosno načelnika

Komunikacija sa OCD: Sve partnerske JLS vode evidenciju ili baze podataka o OCD koje su registrovane na području njihove opštine, odnosno grada i redovno ili povremeno održavaju sastanke sa predstavnicima OCD (podaci za Opštinu Vogošća nisu dostupni). Pojedine opštine i gradovi objavljuju informacije o projektima OCD na svojim internet stranicama.

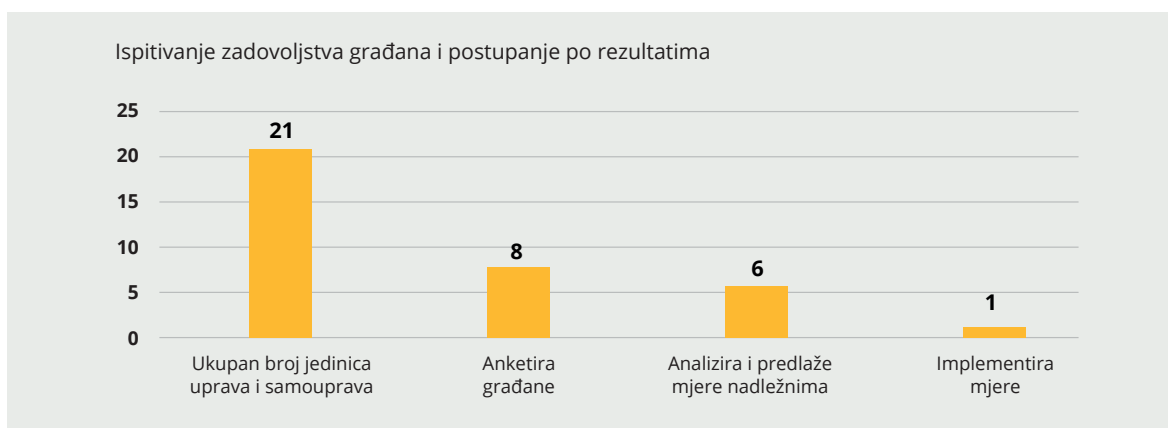
Nekoliko JLS navelo je i zajedničku realizaciju inicijativa sa OCD koje se odnose na uređenje grada, izgradnju dječjih igrališta, biciklističkih staza, obnovu planinarskog doma, kvalitet života građana starije životne dobi, podršku licima sa invaliditetom i djeci sa poteškoćama u razvoju, zaštitu životne sredine, te različite privredne i kulturne manifestacije (Banja Luka, Bijeljina, Centar Sarajevo, Gradačac, Pale, Rudo, Tešanj, Trebinje).

Postojanje procedura i praksi za učešće građana: Učešće građana u donošenju odluka propisano je statutima i drugim aktima (pravilnicima i odlukama koje regulišu specifične oblike učešća građana). Sve JLS organizuju zakonom obavezne javne rasprave (statut, budžet, prostorno-planska dokumentacija). Osim toga, pojedine opštinske i gradske uprave dostavile su podatke o organizovanju namjenskih tematskih konsultacija o drugim aktima i pitanjima od javnog interesa, a omogućavaju i konsultacije o aktima elektronskim putem – postavljanjem nacрта akata na internet stranicu i omogućavanjem dostavljanja komentara putem mejla (Banja Luka, Bijeljina, Centar Sarajevo, Rudo, Stari Grad Sarajevo, Tešanj, Trebinje, Vitez). Sve JLS omogućavaju podnošenje pritužbi, pohvala i sugestija u vezi sa radom javne uprave.

Kada je riječ o povratnoj informaciji građanima, informacija o prihvaćenim prijedlozima na javnim raspravama nalazi se u izvještaju o organizovanoj javnoj raspravi sa obrazloženjima i u obrazloženju akata koji se razmatraju na sjednicama skupština. Povratna informacija na podnesene inicijative dostavlja se direktno podnosiocu. Takođe, kroz elektronske vidove komunikacije (sistem 48/72 sata, pritužbe i sugestije) pojedina rješenja omogućavaju uvid u postupanje JLS u vezi sa podnesenom pritužbom. Pritužbe i sugestije podnesene u kancelarijama za rad sa građanima se uglavnom analiziraju i zaključci se dostavljaju gradonačelniku, odnosno načelniku opštine ili nadležnoj organizacionoj jedinici, s tim da je broj pritužbi podnesenih na taj način relativno mali.

Neke JLS sprovode ankete (Bijeljina, Centar Sarajevo, Gradačac, Maglaj, Teslić, Tešanj, Trebinje, Tuzla) i analiziraju podatke, izrađuju izvještaje, te zaključke dostavljaju opštinskom, odnosno gradskom rukovodstvu, nadležnim organizacionim jedinicama, komunalnim preduzećima i ustanovama. Neke JLS definišu i mjere za postupanje i prate njihovu realizaciju (Bijeljina, Centar Sarajevo, Gradačac, Tešanj, Trebinje, Tuzla), a Grad Bijeljina izvijestio je i o realizaciji konkretnih mjera i projekata za unapređivanje oblasti ispitivanih anketom.

Grafikon 10: Anketiranje građana, analiza i postupanje po nalazima (na osnovu dostavljenih informacija)

JLS ne vode rodno osjetljivu statistiku o učešću građana u donošenju odluka.

Pored toga što veliki broj JLS ima mogućnost onlajn provjere statusa njihovog predmeta, neke JLS su razvile i druge onlajn alate koje će unaprijediti rad službi i komunikaciju sa građanima. Tako npr. Opština Kakanj ima uspostavljen e- matičar - onlajn sistem za prijavu vjenčanja, Opština Centar Sarajevo je u procesu razvoja alata e- beba koji će pomoći roditeljima da bez velikih administrativnih procedura, jednostavno i uz manje troškove prijave svoje novorođenče i dobiju odgovarajuće dokumente.

2.2.1 Primjeri najbolje prakse u oblasti Uključivanje građana i organizacija civilnog društva u procese donošenja odluka na lokalnom nivou

U nastavku su izdvojene odabrane informacije o praksama pet JLS koje su dobile najveći broj bodova u oblasti Uključivanje građana i OCD u procese donošenja odluka na lokalnom nivou. Ovakvi rezultati ostvareni su uglavnom zahvaljujući:

- ▶ velikom broju medija za informisanje građana,
- ▶ velikom broju medija za komunikacije sa OCD i građanima u donošenju odluka,
- ▶ davanju povratne informacije građanima o datim sugestijama i pokrenutim inicijativama,
- ▶ dostupnosti informacija na zvaničnoj internet stranici JLS i postojanju elektronskih medija za komunikacije i mobilnih aplikacija,
- ▶ postojanju medija za komunikacije i mehanizama učešća OCD i građana u donošenju odluka skupština opština.

Grad Bijeljina

Grad Bijeljina koristi različite medije za informisanje građana o svojim aktivnostima i uslugama (štampani bilten, internet stranicu, naloge na društvenim mrežama – Facebook, Twitter, Instagram, mobilne aplikacije). Mediji redovno izvještavaju o aktivnostima grada, a sa jednom od lokalnih TV stanica se, nakon procesa javne nabavke, sklapa ugovor na godišnjem nivou za snimanje osam tematskih reportaža/emisija o aktuelnim projektima i aktivnostima gradske uprave, s ciljem boljeg informisanja građana.

Osim mogućnosti prijave i zahtjeva nadležnim službama, građanima su na raspolaganju i elektronske aplikacije i kanali, poput: „Sistem 48“ za prijavu komunalnih problema, servis Pitajte gradonačelnika, E-matičar za traženje izvoda iz matičnih knjiga i onlajn registar administrativnih postupaka.

Od ukupno 17 skupštinskih radnih tijela (komisije, odbori, savjeti), 11 radnih tijela u svom sastavu ima predstavnike civilnog društva⁴. Predstavnici OCD i ranjivih grupa uključeni su i u rad savjetodavnih tijela gradonačelnika.

⁴ Predstavnici ranjivih grupa uključeni su u rad Odbora za poljoprivredu (predstavnik povratnika), Heraldike komisije (predstavnik povratnika), Odbora za mjesne zajednice (predstavnik OSI), Odbora za kulturu (predstavnik povratnika i predstavnik izbjeglih i raseljenih lica), Komisije za mlade (predstavnik izbjeglih i raseljenih lica) i Komisije za ravnopravnost polova (predstavnik borbe za prava žena).

Ono što posebno izdvaja Grad Bijeljina u odnosu na druge ReLOaD partnerske JLS jeste uspostavljena praksa redovnog onlajn anketiranja građana o aktuelnim pitanjima koja su značajna za unapređivanje kvaliteta života u toj lokalnoj zajednici. U 2019. godini sprovedeno je osam anketa sa više od 5.000 građana. Kroz analizu anketa identifikovani su prioriteti, od kojih je neke gradska uprava već realizovala, a ostale uvrstila u svoje planove rada. Na službenoj internet stranici Grada Bijeljina postavljene su analize svih anketa koje su realizovane sa građanima.

Neke od sprovedenih anketa su:

Urbana mobilnost – Zadovoljstvo građana pješačkom i biciklističkom infrastrukturom u gradu – sprovedena u septembru 2019. godine. U anketi je učestvovalo 1.015 građana. Rezultat ankete: Pilot projekat – izgrađeno 360 m savremene biciklističke staze sa jasnom saobraćajnom signalizacijom; nabavljeno 13 parking-postolja za bicikle koji su postavljeni ispred devet javnih institucija (realizovano: decembar 2019).

Anketa sa mladima – Trend odlaska mladih – sprovedena u aprilu 2019. godine. U anketi je učestvovalo 100 mladih. Organizovane su radionice sa mladima, definisani prioriteti bazirani na rezultatima ankete i date preporuke Gradu Bijeljina kako unaprijediti kvalitet života mladih. Rezultat: Organizovana preduzetnička obuka, podržano osnivanje deset novih biznisa iz budžeta Grada Bijeljina.

Grad Bijeljina: Analize provedenih anketa su javno dostupne putem web stranice Grada

The screenshot shows the official website of the City of Bijeljina. At the top, there is a navigation bar with links: Актуелно, Водич, Документи, Градоначелник, Градска управа, Општина, Контакт. Below the navigation bar is a banner for the official internet presentation of the City of Bijeljina. The main content area features a section titled "Учешће грађана у процесу доношења одлука - анализе анкета" (Citizen participation in the decision-making process - analysis of polls). This section contains a table with the following data:

Анализа анкете о шеталишту поред Дашнице - новом туристичком бренду Града	129.9KB
Анализа анкете о ставовима грађана о затварању центра Бијељине за саобраћај моторних возила	474.12KB
Анализа анкете са студентима "Да ли је БиХ њихова будућност?"	691.11KB
Анализа резултата анкета становника Града Бијељина у склопу обилежавања Европске седмице мобилности	424.87KB
Анализа анкетног упитника за привреднике Града Бијељина	473.26KB
Грађанском иницијативом до бољег квалитета живота	423.95KB
Сајам средњих школа и занимања - анализа анкете	528.42KB

Below the table, there are several smaller images and text blocks, including a photo of a man in a suit, a graphic with the text "Invest in Bijeljina", and a graphic with the text "ПИТАЈТЕ ГРАДОНАЧЕЛНИКА".

Gradska uprava Grada Bijeljina redovno ažurira bazu podataka OCD, organizuje tematske sastanke sa civilnim društvom i razmatra njihove inicijative. Tako je u gradskom parku u Bijeljini, uz partnerstvo Gradske uprave Grada Bijeljina, Rotari kluba i privatnog sektora izgrađeno inkluzivno igralište za djecu sa poteškoćama u razvoju i bez poteškoća u razvoju, a izgrađena je i javna česma prilagođena licima sa invaliditetom i sa pristupom za kućne ljubimce.

Prilikom usvajanja strateških ili planskih dokumenta (budžet, strategija razvoja, urbanistički plan...), kao i prilikom rješavanja

pitanja od važnosti za sve građane (npr. prolazak auto-puta kroz Semberiju; izgradnja nasipa za zaštitu od poplava), Grad Bijeljina organizuje javne rasprave za zainteresovane, odnosno ciljne grupe. Za javne rasprave redovno se objavljuje informacija putem lokalnih novina, potrala, na internet stranici Grada Bijeljina, kao i putem poziva u pisanoj formi.

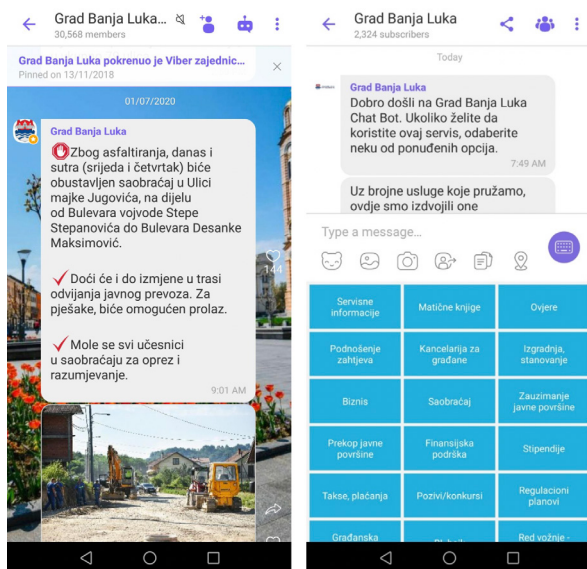
Tokom procesa revizije Strategije razvoja Grada Bijeljina, da bi se ona uskladila sa ciljevima održivog razvoja/Agendom 2030, organizovane su široke konsultacije sa predstavnicima OCD, privatnim sektorom, akademskom zajednicom, institucijama i organizacijama u oblasti kulture, sporta, turističkim organizacijama, mjesnim zajednicama, javnim ustanovama i preduzećima. Na sastancima su se usaglašavali strateški fokusi i ciljevi na kojima će se bazirati revidirana Strategija razvoja, što je rezultiralo činjenicom da je pristiglo ukupno 27 projektnih prijedloga, uglavnom od OCD i javnih institucija/preduzeća, od kojih je 20 bilo moguće uvrstiti u finalni dokument, dok je sedam prijedloga stavljeno u Aneks Strategije razvoja Grada Bijeljina (rezervnu listu), jer nije bilo realne osnove za njihovu primjenu u naredne dvije godine.

Sa ciljem obezbjeđivanja većeg učešća građana u procesima donošenja odluka, Grad Bijeljina je uspostavio tri sektorske grupe, koje su bazirane na tri stuba održivog razvoja: sektorsku grupu za društveni razvoj, sektorsku grupu za ekonomski razvoj, odnosno privredni savjet i sektorsku grupu za ekološki razvoj. Navedene grupe su sačinjene od internih i eksternih članova, uglavnom predstavnika OCD, privrednog sektora, javnih ustanova i preduzeća, koji se bave relevantnim oblastima. Grupe se konsultuju ili su uključene u izradu svih značajnih razvojnih dokumenata, a pokreću i inicijative koje se odnose na poboljšanje kvaliteta života građana, npr. uvođenje novih zanimanja u srednje stručne škole, pogodnosti za poslovanje privrednih subjekata na području grada, uspostavljanje novih sadržaja za građane itd.

Grad Banja Luka

Uz veliki broj medija za informisanje građana, **Grad Banja Luka** je jedna od rijetkih JLS koja je uspostavila Viber zajednicu. Zajednica broji više od 30.000 članova, koji se tim putem informišu o

Grad Banja Luka: Viber zajednica i chat bot

aktivnostima administracije i dešavanjima u gradu. Zajednica je 2019. godine nadograđena čet-botom, koji omogućava brz i jednostavan pristup velikom broju informacija i servisa Gradske uprave Grada Banja Luka, kao što su: adresar sa kontaktima gradonačelnika, Skupštine Grada Banja Luka, Pauk-službe itd.; informacije o taksama, stipendijama, registraciji preduzetnika, regulacionim planovima, upisu djece u matične knjige rođenih itd. Viber zajednica funkcioniše kao jednosmjerni medij putem kojeg Grad Banja Luka komunicira sa ciljanom javnošću, plasirajući skoro svakodnevno tekstove, grafičke, foto ili video informacije o aktivnostima na području grada, a povremeno se organizuju i ankete ili odabiri određenih idejnih rješenja, npr. odabir idejnih rješenja za izgled gradskih klupa i česmi u okviru projekta „Male intervencije“.

Štampani bilten, koji je dostupan i u elektronskoj formi, štampa se periodično u 50.000 primjeraka i besplatno dijeli građanima. Informacije se građanima plasiraju i putem društvenih mreža. Gradska uprava ima svoje naloge na Facebook, Twitter i YouTube kanalu i sarađuje sa više od 30 medijskih kuća, kojima se svakodnevno dostavlja plan aktivnosti za naredni dan, da bi mogli da ih prate i o njima obavijeste građane.

Aplikacija Građanska patrola omogućava građanima da prijave komunalne nepravilnosti koje je potrebno sanirati (neispravna saobraćajna signalizacija, divlje deponije, neispravni kontejneri itd.). Aplikacija je besplatna i dostupna je putem platformi Play store i App store.

Svi važniji dokumenti su dostupni na internet stranici grada, kao i elektronski registar svih usluga koje pruža Gradska uprava Grada Banja Luka, te interaktivna mapa svih realizovanih projekata Grada Banja Luka, godišnji programi iz komunalne i saobraćajne infrastrukture i regulacioni planovi. Obrasci za slobodan pristup informacijama dostupni su u holu Gradske uprave Grada Banja Luka i na internet stranici, a nadležna organizaciona jedinica Gradske uprave Grada Banja Luka izrađuje mjesečne i godišnje izvještaje o postupanju u skladu sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama i dostavlja ih gradonačelniku.

Na inicijativu OCD formiran je, rješenjem gradonačelnika, Programski savjet Doma omladine u čijem sastavu su predstavnici Grada Banja Luka, civilnog i privrednog sektora. Savjet je izradio Strateški plan rada, te Pravilnik o upravljanju i korištenju prostora Doma omladine da bi se unaprijedili uslovi za rad i povećao kvalitet sadržaja u Domu omladine. Osim toga, na inicijativu OCD uspostavljene su besplatne usluge za djecu i mlade po mjesnim zajednicama na teritoriji grada, kao i Protokol za prepoznavanje i rad sa darovitom djecom. Zajedničkom inicijativom Grada Banja Luka i civilnog društva umrežena su udruženja čije aktivnosti su usmjerene na lica treće životne dobi, te su njihove aktivnosti sinhronizovane u cilju racionalnijeg korištenja materijalnih resursa i sistemskog pristupa poboljšanju položaja oko 40.000 penzionera, koliko ih živi u gradu.

Poslovnik o radu Skupštine grada Banja Luka predviđa učešće vanjskih članova u skupštinskim radnim tijelima, a posebno se akredituju OCD zainteresovane da prate rad skupštinskih komisija i odbora.

Podaci o OCD se redovno ažuriraju, a informaciju o godišnjim aktivnostima udruženja i sprovedenim projektima podržanim iz gradskog budžeta razmatra Skupština grada Banja Luka.

Opština Tešanj

Opština Tešanj izdaje štampani i elektronski bilten na tromjesečnoj osnovi, te za informisanje građana o planovima i tekućim aktivnostima opštinskih organa koristi i druge alate, kao što su nalozi na društvenim mrežama, internet stranice i aplikacije za pametne telefone, te komunikaciju s medijima.

Opština ima razvijene obrasce i vodič, kao i kontakt službenika za slobodan pristup informacijama, a na internet stranici opštine dostupan je izvještaj o postupanju u skladu sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama za 2019. godinu.

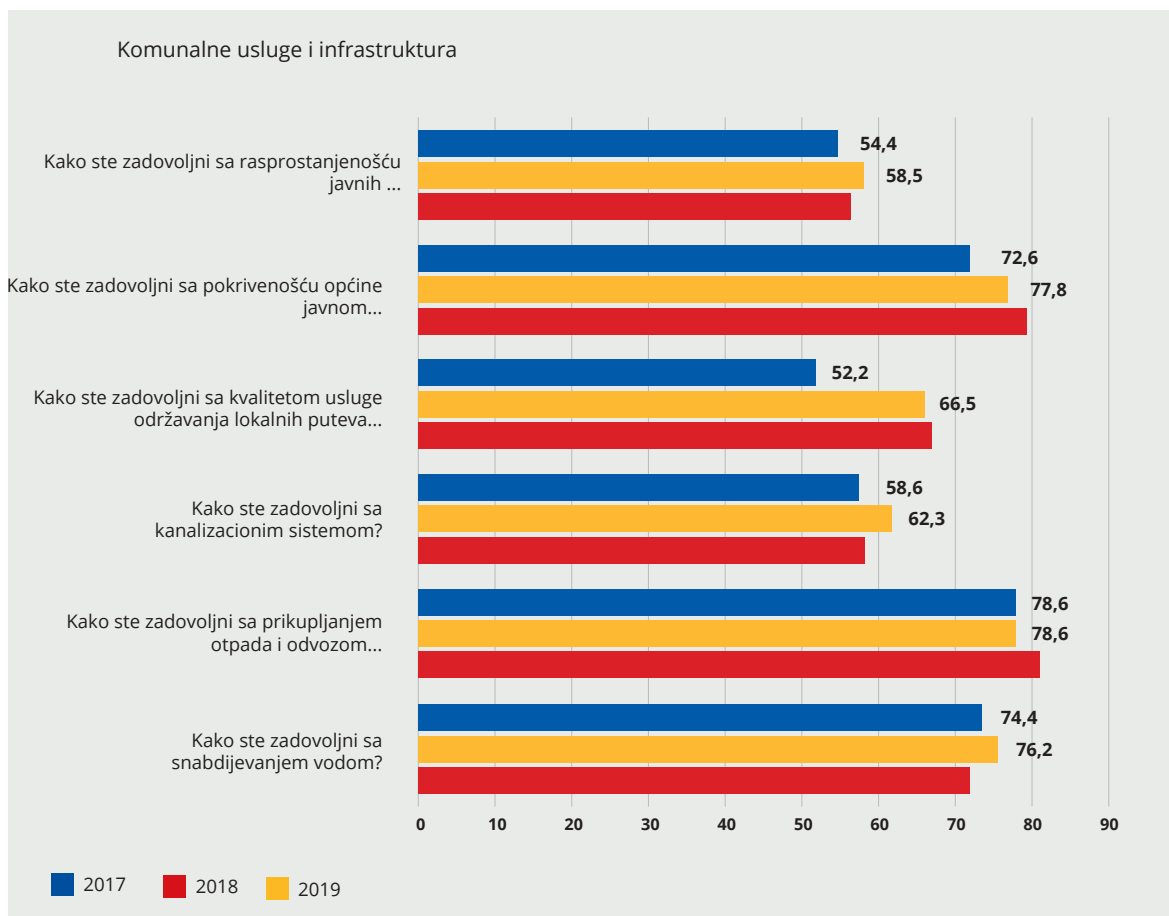
Prilikom odabira kandidata za učešće u opštinskim radnim tijelima vodi se računa o jednakoj zastupljenosti polova, učešću OCD i marginalizovanih grupa, a sastancima skupštine opštine mogu prisustvovati, uz prethodnu najavu, i predstavnici OCD, bez posebne akreditacije.

Od 2017. godine Opština Tešanj ima uspostavljen i „građanski sat“, koji stanovnici opštine mogu koristiti svakog petka da bi direktno sa odbornicima razgovarali o temama koje ih interesuju. Građani u svom zahtjevu treba da naznače temu sastanka i mogu predložiti odbornika sa kojim žele razgovarati.

Opština redovno dopunjava i ažurira bazu podataka OCD, organizuje info-dane povodom raspisivanja Javnog poziva za dodjelu projekata, te jedanput godišnje analizira rad OCD na području opštine. Pored toga, organizuju se i posebni tematski sastanci i radionice sa OCD, na kojima se obrađuju teme kao što su vođenje knjigovodstva, funkcionisanje udruženja ili obuke za pisanje i praćenje projekata, sa ciljem jačanja ljudskih resursa i olakšavanja rada udruženja.

Opština Tešanj redovno prikuplja sugestije, pritužbe i pohvale građana i vrši anketiranje građana, te objavljuje izvještaje o sprovedenim anketama i mjerama preduzetim na osnovu rezultata anketa da bi se usluge unaprijedile.

Opština Tešanj: Ispitivanje zadovoljstva građana

Kao primjer inovativne prakse izdvojen je angažman načelnika Opštine Tešanj, koji na Facebook profilu svakodnevno lično odgovara na pitanja koja postavljaju građani.

Opština Centar Sarajevo

Opština Centar Sarajevo, uz internet stranicu, društvene mreže i medije, za informisanje građana koristi bilten koji se štampa četiri puta godišnje i dostavlja se svim mjesnim zajednicama, centrima za zdravo starenje, ambulantama, te je dostupan na više mjesta u zgradi Opštine, te u elektronskoj verziji.

Opština Centar Sarajevo: Informativni bilten i budžet za građane

GDJE SE RASPOREĐUJE BUDŽETSKI NOVAC?

Prioriteti u poslovanju za 2020. godinu su tekući izdaci za obavljanje zakonom predviđenih funkcija, te kapitalni izdaci za koje su utvrđeni prioriteti finansiranja strateškim dokumentima.

RASHODI	61.976.000
TEKUĆI IZDACI (29.740.650)	47,98%
KAPITALNI IZDACI (32.063.520)	51,74%
FINANSIRANJE (120.000)	0,20%
TEKUĆE REZERVE (51.830)	0,08%
UKUPNO	100%

PREDVIĐENA SREDSTVA ZA KAPITALNE PROJEKTE

Za kapitalne izdatke u budžetu Općine Centar Sarajevo za 2020. godinu izdvojeno je 32.063.520 KM (51,74%). Visinom izdvojenih sredstava za kapitalne izdatke u odnosu na cjelokupan budžet može se odrediti u kojoj mjeri je on razvojni.

R. br.	NAZIV KAPITALNOG PROJEKTA	IZNOS U KM
1.	Sanacija i praćenje kistista	3.525.000
2.	Izgradnja, sanacija i rekonstrukcija lokalnih cesta	3.679.000
3.	Izgradnja škole na Šipu	3.300.000
4.	Nabavka i uređenje zemljišta	2.551.000
5.	Uređenje lokaliteta Šip	1.600.000
6.	Rekonstrukcija, sanacija i izgradnja stepeništa, pješačkih staza i ograda	1.420.000
7.	Izgradnja i uređenje manjih javnih površina, dječjih i dječih igrališta i sportskih ploha	1.199.000
8.	Izgradnja, sanacija i rekonstrukcija nekatégorisanih ulica	1.014.000
9.	Rekonstrukcija, sanacija i izgradnja vodovodne i kanalizacione mreže	1.000.000
10.	Rekonstrukcija Ulice Kranjčevićeva	1.000.000
11.	Rekonstrukcija stadiona Asim Ferhatović Hase	700.000
12.	Izgradnja objekata vodosnabdjevanja rubnih naselja	635.000
13.	Izgradnja, rekonstrukcija, sanacija i održavanje javne rasvjete	570.000
14.	Rekonstrukcija kosog lifta	450.000
15.	Izgradnja objekta Evropske kuće kulture i nacionalnih manjina	445.000
16.	Izgradnja stambeno poslovnog objekta na Šipu za ruševince	400.000
17.	Sanacija, rekonstrukcija i izgradnja gasne mreže	310.000
18.	Izgradnja sapračajnice Nedžad Mušića	290.000
19.	Uređenje i opremanje javnih prostora	278.300
20.	Vrtić Razigrani dani – vanjsko uređenje	250.000
21.	Obrnavljanje, rekonstrukcija i opremanje religijskih objekata	160.000
22.	Izgradnja sportske sale na Višnjiku	100.000
23.	Pomoć održivom povratku	100.000
UKUPNO		24.076.300

Da bi učinila budžet razumljivijim građanima i akcenat stavila na oblasti koje građane najviše interesuju, Opština Centar Sarajevo izrađuje i posebnu publikaciju „Budžet za građane“, koja daje osnovne informacije o budžetu, planiranim prihodima i rashodima, te više informacija o programima lokalnog razvoja, razvoja obrazovanja, kulture, podrške mladima, podrške ranjivim grupama stanovništva.

Putem aplikacije **mojCentar** građani mogu da dostave primjedbe, prijedloge i sugestije opštinskim službama, da prijave nepravilnosti za koje smatraju da ih je potrebno rješavati, kao što su komunalni, stambeni ili socijalni problemi. Uz prijavu mogu priložiti i fotografiju, te izabrati tačnu lokaciju problema na interaktivnoj mapi. Status prijave građana putem ove aplikacije je uvijek dostupan, te se na mobilnom uređaju po promjeni statusa određene prijave automatski dostavlja obavještenje. Građani pitanja mogu poslati i načelniku opštine. Dostupni su im i elektronski formulari koje sami mogu ispuniti na svojim računarima, odštampati ih i donijeti u opštinu, što štedi vrijeme.

Opština Centar Sarajevo sarađuje sa građanima i OCD na realizaciji brojnih inicijativa, poput izrade Vodiča za starije osobe, osnivanje i opremanje Centra za zdravo starenje, postavljanje tzv. zelene fasade, uljepšavanje fasada muralima i grafitima i sl. Prilikom izrade Strategije Opštine Centar Sarajevo iz oblasti sporta 2019–2022, bile su omogućene i onlajn konsultacije, odnosno prijedlozi i projektni obrasci mogli su se dostaviti i u elektronskoj formi. Opština Centar Sarajevo uvela je praksu da povremeno putem ankete na internet stranici, ali i društvenim mrežama, uključi građane i na osnovu rezultata glasanja donese odluku o sprovođenju aktivnosti.

U sklopu projekta borbe protiv korupcije koji realizuje Opština Centar Sarajevo, kod info-pulta i ulaza u šalter salu Matičnog ureda, postavljeni su sandučići sa natpisom „Prijavi korupciju“, gdje građani kao korisnici usluga, ali i opštinski službenici mogu prijaviti korupciju i ostale nepravilnosti, pri čemu je zagarantovana anonimnost lica koje prijavljuje eventualno koruptivno ponašanje službenika u ovoj lokalnoj zajednici.

Opština izrađuje Godišnji izvještaj o primjeni Zakona o slobodi pristupa informacijama i taj izvještaj je sadržan u godišnjem izvještaju o radu Opštine Centar Sarajevo. U toku 2019. godine ukupno je zaprimljeno 328 zahtjeva za pristup informacijama, od čega je odgovoreno na 320 zahtjeva.

Savjetodavna tijela načelnika – Privredni savjet, Arhitektonski savjet, Zdravstveni savjet uključuju predstavnike realnog sektora, profesore, stručnjake iz pojedinih oblasti, kao i predstavnike OCD.

Grad Trebinje

Grad Trebinje za informisanje građana koristi internet stranicu, elektronski bilten, društvene mreže, komunikaciju sa medijima, ali i Viber zajednicu koja trenutno ima više od 2.400 korisnika. Putem Viber zajednice građani se dnevno informišu o aktuelnostima u gradu.

Na zvaničnoj internet stranici Grada postoji opcija Pitajte gradonačelnika, a pitanja se mogu postaviti i predsjedavajućem, potpredsjedavajućem i sekretaru Skupštine Grada Trebinje, putem otvorene elektronske forme. Građani sa Skupštinom Grada mogu komunicirati i preko odbornika koji na sjednicama Skupštine imaju sat vremena da postave pitanja koja im građani delegiraju.

Grad Trebinje: Viber zajednica

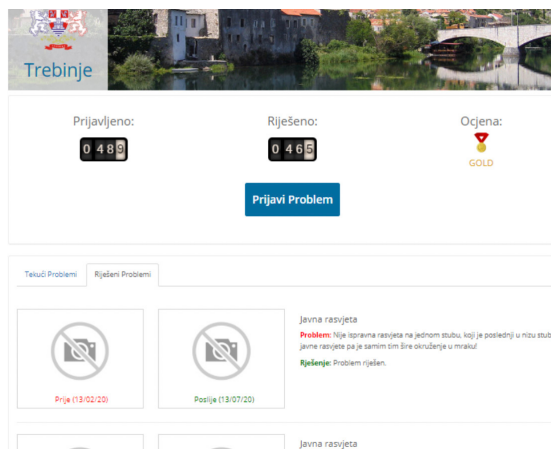
Spisak više od 60 udruženja građana i 16 omladinskih organizacija, sa njihovim kontaktima, dostupan je na službenoj stranici Grada Trebinje. U okviru Odjeljenja za društvene djelatnosti djeluje koordinator za rad sa OCD, koji se informiše o novoformiranim udruženjima i redovno ažurira bazu postojećih OCD.

Predstavnici OCD uključeni su u više savjetodavnih tijela gradonačelnika, kao što su Privredni savjet, Gradski savjet, Komisija za kulturu, Komisija za izradu strategija i Komisija za sport. JLS ima praksu organizovanja tematskih sastanaka sa OCD, pa su tako organizovali više sastanaka sa predstavnicima OCD prilikom priprema za realizaciju projekta „Ušće – kamp za mlade“, prilikom pripreme dokumenta „Program razvoja sporta“, kao i prilikom organizovanja sportskih kampova za djecu i omladinu, sportskih i kulturnih manifestacija. OCD su bile aktivno uključene i u donošenje i realizaciju Programa iz oblasti socijalne zaštite. Među inicijativama OCD koje su prihvaćene, JLS je navela inicijativu za obnovu planinarskog doma, rekonstrukciju biciklističke staze, izgradnju dječjih igrališta i kampa za mlade.

JLS jednom godišnje sprovodi i ankete kojima se mjeri zadovoljstvo građana radom JLS. Anketni listovi dostupni su u Šalter sali, Centru za dozvole i u svakoj mjesnoj zajednici. Rezultati ankete se analiziraju i dostavljaju svim odjeljenjima gradske uprave.

Aplikacija E-patrola na jednostavan i dostupan način omogućava dvosmjernu komunikaciju sa građanima i prijavu komunalnih nepravilnosti (neispravna saobraćajna signalizacija, oštećenja javnih površina, divlje deponije, neispravni kontejneri, začepljeni slivnici itd.) i da prate kako je Gradska uprava Grada Trebinje postupila po određenoj prijavi. Na aplikaciji E-patrola redovno se prate i objavljuju sve zaprimljene prijave, a moguće je jasno vidjeti koji problem je prijavljen i kako je riješen. U većini slučajeva, prijave su ilustrovane i fotografijama prijavljenih problema i lokacije nakon intervencije gradskih službi.

Grad Trebinje: Aplikacija E-patrola

3. Zaključci

Transparentno finansiranje OCD iz budžeta JLS

- ▶ Sve ReLOaD partnerske JLS pokazale su opredijeljenost i učinile značajan napredak u oblasti Transparentno finansiranje OCD tokom trajanja programa.
- ▶ Izdvajanja za OCD se kreću od 1,35% do 5,17% ukupnog budžeta partnerskih JLS. Visina izdvajanja je promjenljiva. Deset gradova i opština koje su dostavile podatke bilježi povećanje izdvajanja za OCD u 2019. u odnosu na 2018. godinu, dok su ostale smanjile izdvajanja.
- ▶ Većina opština još dodjeljuje najveći dio sredstava bez primjene konkurentskog pristupa i LOD metodologije, ali je vidljiv pozitivan trend povećanja udjela koji se dodjeljuje primjenom LOD metodologije. Šest JLS dodjeljuje više od 50% sredstava za OCD putem javnog poziva i konkurentskim pristupom. Analiza nije ulazila u to na koji način se dodjeljuju sredstva koja se dodjeljuju direktno, ali iz pojedinih odgovora moguće je vidjeti da se sredstva dodjeljuju na osnovu statusa od posebnog interesa ili drugog pravilnika o dodjeli sredstava.
- ▶ Postepeno, ovaj pristup se uvodi i u dodjelu sredstava sportskim organizacijama.
- ▶ Dodjela sredstava projektnim pristupom i javnim pozivom rijetko se primjenjuje kod grantova namijenjenih boračkim organizacijama. Čak i kada je to slučaj, iz odluka o dodjeli sredstava nije moguće vidjeti naziv projekta za koji se dodjeljuju sredstva već se navode nazivi organizacija ili namjena za redovan rad udruženja.
- ▶ Šest JLS primjenjuje linearno dodjeljivanje sredstava, pri kojem svi projekti, odnosno organizacije koje su se prijavile na poziv dobijaju sredstva. Ova praksa utiče i na to da se najčešće vrši i korekcija (smanjivanje) traženog iznosa da bi se sredstva mogla rasporediti svima.
- ▶ Iako se dodjeljuju putem javnog poziva i konkurentskog pristupa, u pet opština i gradova postoji i praksa dodjele relativno malih grantova. U kombinaciji sa dodjelom većih iznosa bez projektnog pristupa, ovo može imati značajan negativan efekat na rezultate projekata i korist koju bi trebalo da ostvare krajnji korisnici u lokalnoj zajednici.
- ▶ Iako vrlo mali broj opština i gradova konsultuje OCD prilikom definisanja prioriteta za godišnje grantove, postoji praksa da se JLS u utvrđivanju prioriteta vode prioritetima integrisanih razvojnih strategija ili drugih sektorskih strategija i politika koje su donesene kroz konsultativne procese.
- ▶ Može se zaključiti da sve JLS imaju razvijenu prasku praćenja finansijskog utroška sredstava koja dodjeljuju OCD. Neke opštine i gradovi samo kontrolišu finansijski aspekt realizacije projekta.
- ▶ Većina opština prati realizaciju programskog dijela projekata putem izvještaja koje OCD dostavljaju periodično i/ili na kraju projekta. Samo četiri JLS organizuju namjenske

monitoring posjete korisnicima grantova, na osnovu kojih imaju uvid u njihovu efikasnost i efektivnost. Na ovaj način postoji rizik da efektivnost velikog broja projekata bude manja ili da se podaci o efektima projekata ne zabilježe adekvatno. Indirektno, ovo može imati i uticaj u izvještajima o realizaciji lokalnih politika na osnovu kojih su definisani prioriteti za dodjelu grantova.

Uključivanje građana i OCD u donošenju odluka na lokalnom nivou

- ▶ Partnerske JLS koriste veliki broj kanala i alata za komunikacije sa građanima. U najvećem dijelu radi se o medijima za informisanje građana (internet stranica, medijski nastupi, Viber zajednice itd.), ali sve više su u upotrebi i interaktivni mediji, poput društvenih mreža i internet ili mobilnih aplikacija.
- ▶ U većini slučajeva, internet stranice partnerskih opština i gradova omogućavaju uvid građanima u ključne planske dokumente (strategija razvoja, budžet, izvještaji o izvršenju budžeta), a na pojedinim internet stranicama građani se mogu upoznati i sa planom rada gradonačelnika, odnosno načelnika ili sa budžetom za građane i infografikama, koje na zanimljiv način prilagođavaju ključne informacije o razvojnim planovima i potrebama šire javnosti.
- ▶ Omogućavanje pristupačnosti informacijama licima sa oštećenjem vida ili sluha tek je u začetku. Većina opština i gradova nije preduzela posebne korake na ovom planu, dok su pojedine opštine obučile ili obučavaju svoje službenike za komunikaciju znakovnim jezikom, a kroz pojedine projekte omogućile su prilagođavanje infografika i budžeta za građane softverima koje koriste slijepa i slabovidna lica.
- ▶ Kada je riječ o primjeni Zakona o slobodi pristupa informacijama, opštine su izradile procedure i obrasce za podnošenje zahtjeva, ali one u nekim slučajeva nisu dostupne građanima. JLS koje pripremaju izvještaje o podnesenim zahtjevima, pripremaju ih za internu upotrebu, te javnost nije upoznata sa tim koliko je zahtjeva podneseno i na koliko je odgovoreno, što bi moglo doprinijeti transparentnosti rada uprave.
- ▶ Većina JLS uključuje predstavnike OCD u radna tijela skupština i radna tijela gradonačelnika i načelnika. Takođe, u velikom broju njih vidljiva je praksa da se uključuju i pripadnici ranjivih grupa, ali po principu da se radi o onim tijelima koja razmatraju specifičnu tematiku koja se odnosi na određenu ranjivu grupu (npr. komisije za mlade, komisije za ravnopravnost polova, boračko-invalidsku zaštitu i sl.). Pojedine JLS zauzimaju širi pristup u inkluzivnosti ranjivih grupa, te predstavnike njihovih organizacija uključuju u lokalna razvojna partnerstva ili savjete koji se bave razvojnim pitanjima.
- ▶ Nema dokaza da se ravnopravnost polova primjenjuje kao kriterijum prilikom formiranja radnih tijela. Polna struktura radnih tijela skupština velikim dijelom zavisi od polne strukture odbornika, ali i kada prostor za to postoji, kada je riječ o tijelima u izvršnoj vlasti nije vidljivo poštovanje ovog principa. U pojedinim tijelima vidljiva je veća zastupljenost žena, ali se uglavnom radi o onima fokusiranim na oblast socijalne zaštite ili obrazovanja, dok npr. u

pojedinin rješenjima o imenovanju u tijela u oblasti sporta ili privrede, dominiraju muškarci, što ukazuje na značajan uticaj pola na profesije i oblasti društvenog razvoja u BiH.

- ▶ Pozitivni su trendovi u vođenju evidencije i komunikaciji sa OCD, gdje su u većem broju JLS vidljive prakse tematskih sastanaka i konsultacija gradonačelnika i načelnika ili resornih organizacionih jedinica sa predstavnicima OCD. Postoje i inicijative OCD i pozitivan odgovor i JLS i njihova zajednička realizacija u oblastima uređenja grada, izgradnje infrastrukture, socijalne zaštite, zaštite životne sredine, te privrednog i društvenog razvoja (kultura, sport). Ovo su ujedno i oblasti u kojima su JLS već duže vrijeme pokazuju značajnu otvorenost prema civilnom društvu. I dalje postoji prostor za proširenje saradnje na druge oblasti u kojima saradnja JLS i OCD nije tradicionalno jaka. Pojedine JLS, npr. OCD uključuju u forume za bezbjednost građana.
- ▶ Sve JLS imaju bar jedan dokument (statut) kojim propisuju učešće građana u donošenju odluka, a sve češće se donose pravilnici i odluke kojima se specifični oblici učešća dodatno uređuju. Sve JLS imaju razvijene i oblike učešća građana u praksi (javne rasprave, konsultacije, učešće u radnim tijelima, komunikacija sa odbornicima, internet i mobilne aplikacije, ankete). Nedostaje sistematičan pristup u izvještavanju građana o efektima njihovog učešća. Najčešće povratna informacija o prihvaćenim prijedlozima je vidljiva u izvještaju sa javne rasprave i obrazloženju akta koji se usvaja, te u slučaju individualnih podnesaka, u odgovoru koji opštine i gradovi dostavljaju podnosiocu.
- ▶ Pojedine JLS redovno ispituju zadovoljstvo građana svojim uslugama, ali je broj onih koji analiziraju rezultate i donose mjere kojima nastoje unaprijediti stanje utvrđeno anketom manji, a tek jedna JLS dostavila je i dokaze da je sprovela određene projekte u skladu sa mišljenjem građana.
- ▶ Rodno osjetljiva statistika u oblasti Uključivanje građana se ne vodi, što za posljedicu može imati neprepoznavanje eventualne isključenosti jednog pola iz procesa konsultacija, odsustvo ili neprepoznavanje inicijativa koje bi odgovorile na specifične potrebe jednog pola.

4. Preporuke

Transparentno finansiranje OCD

- ▶ Potrebno je analizirati efekte dodjeljivanja grantova putem javnog poziva i primjenom LOD metodologije i na osnovu zaključaka razmotriti najbolje načine širenja ovog modela na veći udio sredstava koja se izdvajaju za OCD, kao i na stavke koje tradicionalno nisu podložne konkurentskoj dodjeli, kao što su sportska i boračka udruženja. S obzirom na to da je određen broj JLS pronašao mogućnost da dodjeljuje visok udio sredstava putem javnog poziva i konkurentskim pristupom, preporuka je da i ostale JLS postepeno proširuju ovu praksu.
- ▶ Potrebno je analizirati efekte dodjeljivanja grantova iz rodne perspektive i perspektive ranjivih grupa da bi se vidjelo na koji način dodijeljena sredstva utiču na muškarce i žene i različite društvene grupe. Na osnovu toga potrebno je uključiti rodnu perspektivu i perspektivu socijalne inkluzije u dodjelu grantova u svim oblastima, uključujući i sport i boračke organizacije.
- ▶ Potrebno je razmotriti mogućnost da se i sredstva koja se dodjeljuju organizacijama na osnovu statusa (na osnovu nekog zakona ili statusa javnog interesa, sportske organizacije), što predstavlja svojevrsni institucionalni grant, uslove određenim programom koji obavezuje na određeni efekat na krajnje korisnike i širu društvenu zajednicu.
- ▶ U tom smislu, može se razmotriti i mogućnost dodjeljivanja institucionalnih grantova širem krugu OCD, pod uslovom da one realizuju programe koji doprinose lokalnim razvojnim prioritetima i ostvaruju efekat na lokalnu zajednicu.
- ▶ Potrebno je napustiti linearni pristup u dodjeli sredstava, s obzirom na to da se na taj način dodjeljuju relativno mali iznosi koji ne mogu garantovati efekat na lokalnu zajednicu.
- ▶ Potrebno je uvesti mogućnost dodjele sredstava za sufinansiranje projekata iz programa EU i drugih razvojnih programa, da bi se lokalne OCD ohrabrile da podnose prijedloge projekata i povlače sredstva iz ovih fondova. Dodatno, organizacijama koje dobiju sredstva iz EU fondova bi se značajno olakšalo ostvarivanje uslova za sufinansiranje iz vlastitih sredstava koje postavlja EU.
- ▶ Uz pozivanje na razvojne dokumente JLS, potrebno je konsultovati OCD u definisanju prioriteta za finansiranje, s obzirom na to da se kontekst može mijenjati u odnosu na onaj koji je utvrđen razvojnim dokumentima, te je moguće da je neke prioritete potrebno prilagoditi ili promijeniti.
- ▶ JLS koje to nisu uvele treba da vrše nadzor i nad programskim i nad finansijskim dijelom projekta, uključujući praćenje putem periodičnih i završnih izvještaja, ali i posjeta korisnicima grantova. O tome treba da budu sačinjeni izvještaji i korisnicima grantova dostavljeni zaključci i eventualne preporuke za dalje postupanje.

Uključivanje građana i OCD u donošenju odluka

- ▶ Potrebno je uvođenje i promovisanje dvosmjernih medija za komunikacije sa građanima i afirmisanje prakse odgovaranja na date sugestije, pitanja i inicijative. Odgovori na sugestije i pitanja treba da budu dostupni podnosiocima, a oni koji su od interesa za širu zajednicu – dostupni javnosti.
- ▶ JLS u kojima to nije slučaj, treba da učine lako dostupnim ključne planske dokumente, poput: strategije razvoja, budžeta, izvještaja o realizaciji strategije i izvršenju budžeta, prostorne planove i plan rada gradonačelnika i načelnika.
- ▶ Osiguravanje pristupačnosti informacijama licima sa invaliditetom treba da bude prioritet. Dobre prakse opština i gradova koji su uveli korištenje znakovnog jezika u komunikaciji sa strankama ili u prenoše sjednica ili prilagođavanje vizuelnih materijala za korištenje licima sa oštećenjem vida mogu poslužiti kao primjer, kao i razmotriti uklanjanje arhitektonskih i drugih barijera koje otežavaju komunikaciju.
- ▶ Kada je riječ o primjeni Zakona o slobodi pristupa informacijama, JLS treba da učine dostupnim procedure i obrasce za podnošenje zahtjeva, kao i da na godišnjem nivou objavljuju izvještaje o sprovođenju ovog zakona.
- ▶ Uključivanje OCD i ranjivih grupa u radna tijela skupštine i gradonačelnika i načelnika treba i dalje afirmisati i uključivati OCD u razvojne inicijative. Tamo gdje to nije slučaj, potrebno je imati i širi pristup u smislu uključivanja u druga tijela i inicijative koje nisu nužno u sektorima socijalne zaštite i društvenih djelatnosti, poput zdravlja, zaštite životne sredine, privrednog razvoja, bezbjednosti i kriznih situacija.
- ▶ Neophodno je promovisati uvedene mehanizme građanskog učešća i sistematično pristupiti izvještavanju javnosti o efektima učešća građana i OCD. Potvrdom da je učešće građana bilo efikasno dugoročno se može razviti povjerenje i ostvariti bolja saradnja između JLS i građana i OCD i unaprijediti kvalitet lokalnih politika. U tom smislu, potrebno je obavijestiti građane i o preduzetim mjerama u skladu sa njihovim inicijativama i rezultatima ankete o ispitivanju zadovoljstva građana radom uprave i lokalnih komunalnih preduzeća i ustanova.
- ▶ Potrebno je voditi rodno osjetljivu statistiku u oblasti učešća da bi se imao uvid u uključenost oba pola u donošenje odluka i prepoznale inicijative i zahtjevi specifični za potrebe žena i muškaraca.

